

P. E:N TEOSOFISIA MUISTELMIA.

I.

Kun jostakin ihmisestä sanotaan, että hänellä on henkisiä tietoja, tai kun joku ihminen itse tunnustaa omaavansa henkistä viisautta, silloin ainakin minun tekee mieleni kysyä: kuinka sinä olet päässyt siihen tietoon, josta puhut? Sillä ei ole niin tärkeätä, että yksi tai toinen ihminen väittäisi jotakin tietävänsä ja todella saisi toiset tietoonsa uskomaan, kuin se, onko mahdollista kaikille saavuttaa sellaista tietoa, josta yksi puhuu. Onko mikään sellainen tie olemassa, jota pitkin kuka tahansa voi kulkea, vai onko tuon yhden ihmisen tie ollut aivan yliluonnollista laatua, niin kohtalon määräämä tai niin satunnainen, ettei se käytännössä koske ketään toista ihmistä? Sentähden olen omasta puolestani aina ihailnut henkisiä itsetunnustuksia tai elämäkertomuksia, autobiografioja, joita asianomainen itse on kirjottanut, ja mielestäni niitä on vielä aivan liian vähän maailmassa. Kaikkein suurimmat nerot ja tietäjät eivät ole mitään kertoneet siitä, millä tavalla ovat tietoonsa päässeet, eivät ole kertoneet yksityiskohtia siitä tiestä, minkä itse ovat personallisina olentoina kulkeneet. Me emme tiedä, millä tavalla esim. Jeesus kehittyi siksi, minä hän esiintyi, emme tiedä, millä tavalla muut suuret Mestarit ovat tulleet sellaisiksi kuin ovat. Tarkotan tällä, että emme tunne, mitä taisteluita, mitä kokemuksia heillä on ollut. Me olemme tietysti saaneet kuulla, mitä yleisiä kokemuksia sille ihmiselle tulee, joka kulkee tiedon kaitaa polkua, olemme saaneet kuulla, mitä yleisiä taisteluita ja yleisiä vaiheita on kunkin ihmissielun läpikäytävänä, ennenkuin se pääsee tiedon päämäärään, mutta emme ole saaneet kuulla sellaisia personallisia yksityisseikkoja, jotka olisivat tehneet yhden suuren kamppailevan ihmissielun meidän läheiseksi ystäväksemme ja jotka olisivat omiaan meitä rohkaisemaan omissa epäilyksissämme ja taisteluissamme, sillä ainoastaan veljen rakkaus, joka oman sydämensä meille paljastaa, voi meitä todellisella inhimillisellä lämmöllä auttaa. Vasta silloin teoria ja sääntö muuttuu meille eläväksi todellisuudeksi.

Nyt ei tietenkään minun ajatukseni ole, että kertomalla muutamista omista kokemuksistani ja taisteluistani voisin millään tavalla korvata tuota tuntuvaan autobiografioiden puutetta. Olen ainoastaan ajatellut, että tällaisessa läheisessä ystäväpiirissä, jonka puolelta saanen odottaa ymmärtämystä eikä sitä ymmärtämyksen puutetta, mitä maailmassa useinkin tulee ihmisen osaksi, voisin muutamilla sanoilla kuvata eräitä kohtia omasta henkisestä kehityksestäni. Tietysti silloin muistamme, että henkinen kokemus, josta minä kykenen puhumaan, on sangen pieni. Se on alottelijan kokemusta, ei suurta saavutusta, jota sopisi odottaa suurelta tietäjältä, vaan opiskelijan ensimmäisiä askeleita. Kuitenkin luulen, että näidenkin alkukokemusten kertominen voi hyödyttää niitä, jotka ovat samoja kokemuksia tekemäisillään tai

aikovat tehdä tai ovat jo tehneet; luulen että siitä voi olla jonkun verran hyötyä ja jonkun verran ehkä iloa.

Kun me kulettuamme taipaleen katsomme taaksepäin, voimme huomata, mitä mutkia tie on kulkenut, missä se on kulkenut ylös mäkeä, missä alas, voimme muistella kulkemaamme taivalta ja jakaa sitä lohkoihin. Kehitystäkin ja edistystä saatanamme siinä erottaa, nähdä aivan ensi askeleista ikäänkuin näkymätöntä johtoa. Olen ollut huomaavinani, että moni teosofi on joutunut jo alkutietoonsa teosofiasta miltei puoleksi ihmeellisellä tavalla. Jokapäiväisessä elämässä tuo tapahtuma kyllä on ollut jokapäiväisen sattuman kaltainen, mutta perästäpäin katsellessa on täytynt asianomaisen ihmetellä, kuinka „sekin sattui“ ja juuri parhaaseen aikaan.

Minun täytyy myös sanoa omasta elämästäni, että siinä näyttää olleen jonkinlaista johtoa. Jo heti alussa kun tulin teosofiksi, se tapahtui tavalla, joka ehdottomasti on jäänyt muistiini, ja minusta vielä tuntuu, niinkuin ajat ennen teosofiksi tuloani olisivat suorastaan olleet jonkinlaista valmistusta teosofista heräymystä vastaanottamaan.

Tulin tuntemaan teosofian varhaisessa nuoruudessa. Tietysti nykyaikana voivat ihmiset vielä nuorempina tutustua teosofiaan, mutta silloin se oli harvinaista Suomessa. Olin 18 vuotta vastikään täyttänyt, kun ensi kerran tulin teosofian yhteyteen ja siitä on nyt kulunut täsmälleen 21 vuotta. Saanen parilla sanalla kuvata sitä „sieluntilaa“, jossa silloin elin.

Olin saanut tavallaan vapaan kasvatuksen, sillä meidän kodissamme ei harrastettu oikeastaan mitään uskonnollisuutta. Äitini kuoli minun ollessani 8-vuotias ja muistoni hänestä ovat vain kuin symboleja kaikesta hyvästä ja kauniista. Hän oli epäilemättä uskonnollisesti herkkä ihminen ja monessa suhteessa omituinen nainen (sanotaan hänen olleen jonkun verran selvänäköinenkin), mutta ei hän minkäänlaisella uskonnollisella muodollisuudella lapsen mieltä vaivannut. Päinvastoin hän esim. vältti puhua minulle pahasta ja sen kristillisistä vertauskuvista, helvetistä, Belsebubista j. n. e. Meillä oli Hübnerin vanha ruotsinkielinen raamatunhistoria täynnä kuvia ja siinä oli m. m. uudessa testamentissa eräs kuva, joka esitti Jeesusta, kun hän seisoo temppelin harjalla ja paha henki koettaa häntä viekotella. Paholaiselle oli taiteilija antanut traditsioonin mukaisen ulkomuodon, toinen jalka kaviona, ja päässä sarvet, ja minä lapsena ihmettelin, mikä olento se oli, mutta äiti ei selittänyt, vaan sanoi: „se on ruma olento emmekä sitä huoli katsella.“ Ja aina kun kirjaa luin – ja se oli lempikirjani, – rupesi sydämeni ihan vapisemaan, kun se paikka läheni, ja tarkasti, tarkasti käänsin yhdellä kertaa kaksi lehteä, etten rumaa kuvaa olisi nähnyt. En täten saanut kuulla mitään perkeleestä, ennenkuin koulussa opetettiin. Sitävastoin äitini otti kesällä minut ulos luontoon, kuletti ylös korkealle vuorelle, – asuimme Hämeessä, Janakkalassa, – opetti poikaa näkemään luonnon kauneutta sekä yleispiirteissä että pikku seikoissa ja terotti mieleen, että Jumala on kaikkialla: ei ole sitä paikkaa, missä ei olisi Jumala. Tämän totuuden hän painoi syvästi mieleeni. Ennen kuolemaansa hän tavallista useammin jutteli kanssani. Hän puhui minulle kuin vertaiselleen elämän henkisistä voimista, rehellisyydestä,

hyvyydestä, rakkaudesta, auttavaisuudesta j. n. e. ja osotti elävillä esimerkeillä satujen muodossa, millä tavalla ihmisen tuli elämässä menetellä.

Isäni ei ollut uskonnollinen, ainakaan pinnalta katsoen, niin että me lapset äidin kuoleman jälkeen saimme hänenkin puolestaan kasvaa vapaudessa. Tietysti emme ymmärtäneet uskonoppia epäillä, mutta en ainakaan minä voi sanoa, että olisin mihinkään erityisesti uskonutkaan. Koulussa selitettiin uskontoa ja kaiken hyväksyin enempiä ajattelematta. Se ei liikuttanut minua, en vaivannut päätäni niillä asioilla. Viisitoistavuotiaana oli minulla ohimenevä uskonnollinen puuska – ehkä uskonnonopettajan puhe kadotuksesta jonkun verran oli mieltäni tärisyttänyt, – mutta puuska laukesi siihen, että kirjoitin pari tärisyttävää kertomusta nuorten poikain harha-asteleista varkauden ja murhan teille. Vasta ylioppilaaksi tultuani kun jouduin rippikouluun pastori E. Murénin luo, hän herätti minut todella ajattelemaan uskonnollisia asioita yrityksillään selittää loogillisesti uskonnollisia opinkappaleita, esim. Jumalan kolminaisuutta. Minä en ollut koskaan ajatellut, kuinka saattoi olla mahdollista, että yksi Jumala oli kolmiyhteinen. Koko se opetuspuoli oli kulkenut ohi korvien, mutta pastori M. rupesi johdattamaan: ajatelkaa niin ja niin, Isä vastaa sitä, Pyhä Henki sitä j. n. e. Silloin aloin miettiä vähän ja tunnustan, että kristillinen uskonni sillä hetkellä tuntui hyvin lujalta.

Kun ensimmäisen kerran menin ehtoolliselle, tein mieleenpainuvan henkisen kokemuksen. Oli jouluaaton päivä 1893 Nikolain kirkossa Helsingissä. Kirkossa oli paljon väkeä, ja kokemuksestani kirjoitin Tietäjän joulukuun numeroon 1910 seuraavasti:

Urkujen mahtava soitto taukosi, kirkossa kuului vain hiljaisia nyyhkytyksiä. Liikutuksen vallassa seurasin toisia alttarille. Laskeuduin polvilleni oudon tunnelman valtaamana. Katsettani kohtasi komea alttaritaulu, joka esitti Kristuksen ottamista alas ristipuulta ja josta en koskaan ollut pitänyt, mutta taulu peittyi kuin sumuun enkä siihen huomiotani kiinnittänyt. Papit, jotka ehtoollista jakoivat, sanelivat jotakin ja tarjosivat jotakin – minäkin sain osani, – urut taas hiljaa soivat, mutta minun huomioni oli poissa tästä maailmasta. Silmäni tähtäsivät ylöspäin sitä pilveä kohti, joka peitti alttaritaulun. Äkkiä pilvi repesi, se aivan kuin aukeni ja sen lomasta näin – niin, kuinka osaan selittää, mitä näin? „Jeesus Kristus“, kuiskasi silloin sydämeni. Näin ihmisen kasvot, loistavat, ihanat, jumalalliset, näin myös puolet hänen vartaloaan. Ei se ollut näköhäiriö eikä kuva, vaan elävä olento, jonka syvät ja lempeät silmät katsoivat suoraan minuun. Ei hän mitään sanonut, hän katseli vain. Mutta hänen katseessaan oli semmoinen voima, että minä, joka olin aivan kuin kadottanut itseni tunnelman valtaan, aloin toipua ja tulla yhä tietoisemmaksi ja tietoisemmaksi itsestäni – vaikken vanhasta, vaan jostakin uudesta itsestä. Suomukset putosivat silmiltäni. Mestarin katseessa oli niin läpitunkeva tieto, että minäkin aloin nähdä totuuden. Ja hänen majesteettinsa oli niin ylivuotava, että minäkin sain siitä osan.

Minkä totuuden sitten näin? Näin ja tunsin ja tiesin, että uskonto ei ollut siinä, että uskoin olevani pelastettu ja täydellinen, vaan siinä, että todenteolla pyrin

täydellisyyttä kohti. Kuinka selittäisin? Minun ei tullut uskoa, että olin hyvä, vaan minun piti todella olla hyvä. Koko elämä oli siinä. Se oli elämän tärkein kysymys. „Tästä lähtien minä olen hyvä, voitan itseni, en pahastu, en suutu, en hermostu. Olen aina iloinen ja palvelevainen ja auttavainen.“ Näin sillä hetkellä tiesin, että elämä oli ja että sen piti olla.

Kun sitten nousin ja läksin kotiin, tuntui aivan kuin olisin kantanut Kristuksen kuvan sydämessäni. Tiesin kuka hän oli. Pidin tietysti jumalana, mutta tiesin, että hän oli täydellinen ja hyvä ja että hän sanoi minulle: „seuraa minua ja ole sinäkin täydellinen, niinkuin taivaallinen isäsi on täydellinen“. Kaikki teologiset kysymykset olivat minulle vielä hämääriä, mutta uskonnon käytännöllinen puoli oli tullut ratkaistuksi. Minulle personallisesti ei ollut muu tarpeen kuin seurata Mestarin jälkiä. Kun sen tein, oli kaikki hyvin. En tarvinnut mistään olla levoton enkä epä tietoinen. . . (Siv. 398).

Pian tämän tapauksen jälkeen – tammikuussa 1894 – tuli luokseni eräs ylioppilastoveri, jonka kanssa olimme vähän seurustelleet koulussa. Aina kun hän oli luonani, juttelimme kaikenlaisista maailman asioista. Tällä kertaa kääntyi puhe uskonnollisiin kysymyksiin. Saanen toistaa mitä keskustelustamme kerroin huhtikuun Tietäjässä v. 1909:

– Uskotko siis todella, toverini kysyi muutaman väitteeni johdosta, – että itse Jumala on astunut alas maan päälle Jeesuksen personassa?

– Tietysti, minä vastasin, – miksen uskoisi? Se on salaperäistä, mutta järkeni ei tee vastarintaa.

– Hm, sanoi toverini katsoen minuun pitkään, – sinä kai olisit mies uskomaan, että Jumala on monta kertaa ilmestynyt maan päälle! On niitä ihmisiä, jotka senkin uskovat. Lontoossa on muutamia, jotka kutsuvat itseään teosofeiksi, ja he väittävät, että Jumala aina 600 vuoden perästä ruumistuu maan päälle.

Tämä nyt oli sangen omituinen esitys teosofiasta, mutta leikki oli mielestäni kaukana. Muistan, että kovasti ällistyin, aivan kuin peite olisi reväisty silmiltäni, ja että melkein heti tokaisin:

– No niin, mitä mahdotonta siinä olisi! Mikä kerran on tapahtunut, on voinut useamminkin tapahtua.

En hoksannut silloin, että noilla ajattelemattomilla sanoillani kaasoin kumoon koko kristillis-jumaluusopillisen rakenteen. Toverini jatkoi – ja hänen ivansa oli puoleksi teeskenneltyä, sillä hän oli itse hieman innostunut:

– Arvasinhan. Ajattelin heti, kun luin kirjat, että tämä on jotain Ervastille. Kuule nyt. Noiden teosofien mukaan Jumala ei ole ilmestynyt vain Jeesuksessa, vaan ennen häntä Buddhassa, Zoroasterissa, Krishnassa ja hänen jälkeensä Muhamedissa, Frans Assisilaisessa ja nyt taas teosofiassa. Kaikkien näiden ilmestysten välillä on 600 vuotta.

Todella. Buddha eli noin 600 vuotta e. Kr., Muhammed noin 600 j. Kr. ja Frans Assisilainen 1,200 vuotta j. Kr. Nyt taas oli 1,800 vuotta kulunut. Ensin minua

hämmästytti tämä vuosilukujen säännöllisyys. Annoin siis toverini kertoa kaikki mitä hän tiesi, kunnes hän lopuksi neuvoi minua itse lukemaan. Kirjat hän mainitsi: Sinnetin „De invigdes lära“ ja „Den dolda världens“ sekä Marien „Tidehvarfvens mysterier eller den hemliga läran i alla religioner.“ Muita kirjoja ei ollut ruotsin kielellä.

Keskustelumme teki minuun siksi syvän vaikutuksen, että koetin viipymättä saada lainaksi nuo kirjat. Sainkin ne käsiini siitä kirjastosta, josta minun oli tapani lainata.

Kun tulin kotiin, avasin heti kirjan „De invigdes lära“ (Vihittyjen oppi) ja luin muutamia lauseita ensimmäisestä luvusta. Siinä puhuttiin adeptien veljeskunnasta ja selitettiin, kuinka aina on ollut ja yhä on ihmisiä, joilla on syvempi tieto luonnon ja elämän salaisuuksista kuin yhdelläkään tiedemiehellä. Enempää en voinut lukea. Minut valtasi niin suuri riemun vavistus, että olin pakotettu heittäytymään pitkäkseni sohvalleeni. Koko olemukseni soi kuin yhdellä äänellä: tämä on totta, tämä on totta! . . . (Siv. 106-107).

Vaikutus oli niin valtava, etten voinut lukea mitään sinä päivänä, en voinut ajatella enää mitään muuta. Aivan kuin ilmestyksessä olin saanut varmuuden, että tietäjä-ihmisiä on ja että ihminen voi päästä jumalalliseen tietoon.

Ohimennen sanoen luulen, että monella teosofilla on ollut tämänsuuntainen kokemus. Sitä sopii pitää jonkinlaisena jälleensyntymis-todistuksena. Jos eläisimme vain yhden kerran maailmassa, täytyisi jokaisen meistä sisässään tietää, että tässä elämässä voi saavuttaa korkeinta kehitystä ja tietoa, ja kun sanotaan, että on ollut ihmisiä, jotka ovat saavuttanut tiedon, täytyisi jokaisen heti tuntea: tämä on totta. Mutta koska niin ei ole, täytyy korkeamman tiedon, jos se ihmiselle on saavutettavissa, kasvaa hänessä vähitellen pitkien aikojen kuluessa, ja luonnollista on, että asia, josta ihminen sielussaan ennen on ollut vakuutettu, vaikuttaa häneen voimakkaan muiston tavalla, kun se uudessa elämässä häntä kohtaa. Sentähden mielestäni suuren henkisen totuuden silmänräpäyksellinen omaksuminen osottaa, että ihminen ennen on samasta totuudesta tiennyt, ja tarjoo täten Platonin opin mukaisen todistuksen jälleensyntymisestä.

(Jatk.)

(Tietäjä 1915 Tammikuu N:o 1, s. 4-10)

P. E:N TEOSOFISIA MUISTELMIA.

II.

Yhdeksänkymmenluvun alkupuoliskolla oli vielä sängen vähän teosofista kirjallisuutta tarjolla. Paitsi edellämainittua kahta kirjaa en saanut käsiini kuin kaksi

muuta ruotsinnosta: Teosofian Avain ja Sinnetin Salattu Maailma, joka puhui Mad. Blavatskyn okkultisista ilmiöistä Intiassa. Jokseenkin samaan aikaan alkoi myös ilmestyä ruotsinkielellä Salainen Oppi vihkottain.

Luonnollista oli, että minä ensin ahmimalla ahmin, sitten tarkasti luin ja vihdoin uudestaan ja uudestaan luin näitä harvoja kirjoja. Salaisesta Opista minulla oli samanlainen kokemus kuin luultavasti useimmilla lukijoilla: kirja tuntui vaikeatajuiselta. Pian kuitenkin siihen perehdyin, niin että syksyllä 1896 kirjoitin ruotsiksi lyhyen selostuksen sen sisällöstä (kts. „Salainen Oppi“ ja muita kirjoituksia). Opin näet sen ääressä mietiskelemään. Sen sijaan, että olisin lykännyt kirjan „ikävanä“ luotani, luin kerralla vain lyhyen pätkän ja jäin sitä, kirja polvellani, mielessäni hautomaan. Monta kertaa aukeni silloin parikymmenvuotiaan sisäinen intuitsioni, niin että katselin kuin näyssä esitystä selvitteleviä yksityiskohtia, joista kirja ei puhunut. „Salainen Oppi“ muodostui minulle täten kirjaksi, jota piti lukea „rivien välistä“, ja sydämessäni syttyi palava rakkaus sitä tietäjää kohtaan, joka oli luonut moisen maagillisen teoksen.

Onneksi minulla oli muutamia ystäviä, ajattelevia nuorukaisia, joiden kanssa saatoin jutella teosofisista asioista ja jotka heti tulivat innokkaiksi kuuntelijoiksi. Olisin muuten tuntenut itseni kovin yksinäiseksi tänä haaveiluajaksi, sillä kotiväkeni ei innostunut teosofiaan. Tovereideni seurassa lankesi minulle jonkinlainen opetustoimi, koska aina sain tehdä selvää ja kertoa asioista ja lopuksi puolustaa teosofista näkökantaa ja itse olla aivan kuin vanha teosofi. Sillä tavalla oma ajatuskyky kehittyi ja oma usko kasvoi.

Tätä ensimmäistä teosofista aikaani kutsun haaveiluajaksi. Sitä kesti toista vuotta ja ulkonainen elämäni jatkui häiritsemättä entiseen tapansa. Lueskelin yliopistoaineitani, juoksin luennoilla ja harjotuksilla, tutkin sanskritin kieltä, Platonin dialogeja, Intian uskontoja ja keskiajan mystikkoja, jolloin kielitaitoni oli minulle hyödyksi, ja seurustelin joutohetkinä teosofisten ystäväni kanssa.

Mutta sitten tuli aika, jolloin jokapäiväinen, käytännöllinen elämä rupesi kolkuttamaan. Elämä itse rupesi kolkuttamaan ja kysymään: „mitä tästä nyt tulee, mihin aiot ryhtyä, mitä aiot tehdä, millä tavalla toteuttaa teosofiasi elämässä?“

Meidän kotimme oli synkempi monia koteja, sillä isä oli toistakymmentä vuotta sairaana. Jo kaksitoistavuotiaana poikana tutustuin siihen hivuttavaan tuskaan, jonka myötätunto herättää, kun ei voi auttaa muulla kuin rukouksella. Ylioppilaaksi tultuani sain edes palvella isää sairaanhoitajana. Vaikka kodissamme ei harjotettu mitään uskonnollista muodollisuutta, oli kuitenkin elämä itse aina vakavana todellisuutena silmäin edessä, kun rakkain olento, isä, oli sairaana ja silloin tällöin kärsi koviakin tuskia. Me lapset emme voineet heittäytyä iloiseen leikkisyyteen. Ainoastaan silloin naurettiin, kun isä sattui olemaan virkeämmällä tuulella ja luki ääneen jotakin mielikirjaansa, Stinden tai Sigurdin humoristisia kertomuksia. Muuten oli aina lapsellisella ilollamme hillitty leima, niin että vaikken ollut ajatellut uskonnollisia kysymyksiä, en silti voi sanoa, että lapsenakaan olisin ollut kevytmielinen tai ajattelematon. Näin ollen oli luonnollista, että kun kerran elämäkatsomuksen

kaipuu oli minussa herännyt, tämän elämäkatsomuksen täytyi muodostua valoksi, joka paljasti todellisen elämän.

Kun ensimmäisen imostuksen ja haaveilun aika läheni loppuaan ja elämä rupesi kolkuttamaan, silloin aivan kuin unesta heräten vastasin sisässäni elämän kysymyksen toistamalla vain saman kysymyksen: „niin, mitä todella minun on tekeminen?“ Katsahdin ympärilleni, ajattelin toisten elämää ja toisten hommia ja jouduin epäilyksien valtaan. Päivä päivältä synkistyi mieleni.

Isäni ja sukulaiseni, vieläpä vieraatkin, alkoivat käydä kimppuun ja kysyä, miksikä aioin tulla, kuinka pian aioin suorittaa kandidaattitutkinnon j. n. e., ja jos puhe kääntyi teosofiaan, selitettiin aina yksimielisesti, että „tuo oli haavetta eikä siihen pitänyt syventyä, olihan ihmisillä elämässä muuta tekemistä.“

„Mikä on sitten ihmisen velvollisuus elämässä?“ oli tapani kysyä ja siihen sain niinikään yksimielisen vastauksen.

Aivan kuin yhdestä suusta sanoivat kaikki: „ihmisellä on velvollisuuksia sen mukaan, mihin yhteiskuntaluokkaan hän on syntynyt. Sinun velvollisuutesi esim. on syventyä yliopistolukuihin eikä antautua teosofisiin haaveiluihin.“

Minun velvollisuuteni ihmisenä oli siis kulkea samaa tietä, jota omaiseni ja sukulaiseni olivat kulkeneet. Piti astella samaa tavallista polkua, jota isät, esi-isät ja yleensä kaikki ihmiset olivat kulkeneet. Piti „lukea yliopistossa“, koska oli sattunut syntymään n. k. yläluokkaan, suorittaa tutkintoja ja tulla professoriksi. Isäni oli sen päättänyt jo minun pienenä ollessani, että vanhin poikansa saa tulla professoriksi, koska kohtalo ei ollut sallinut sitä onnea isälle.

Täten ulkomaailma ikäänkuin sormella osotti, mitä minun oli tehtävä. Mutta sisästäpäin soi toinen ääni. En saanut rauhaa siltä oudolta uskolta ja tiedolta, että oli olemassa ihmisiä, jotka tiesivät paljon enemmän kuin konsanaan maisterit, tohtorit ja professorit, joiden kengän rihmoja vanhimmat professorit eivät olleet kyllin arvokkaat avaamaan. Kuinka minä niin ollen saatoin tyytyä tavallisiin yliopistokirjoihin ja hartaudella kuunnella luentoja, joista ei kuvastunut todellista elämäntietoa? Yhä enemmän ja enemmän kääntyi sieluni niistä pois, yhä elottomammiksi ne mielestäni kävivät, kaikki henki katosi niistä.

Panin isäni tiukalle, kysyin sukulaisiltani oikein tarkoin: „sanokaa nyt, minkätähden muutamat ihmiset lukevat yliopistossa, tulevat virkamiehiksi ja saavat palkkaa. Toiset tekevät työtä käsillään eivätkä saa mitään lukea vaan ahertaa ja raataa koko elämänsä? Miksikä? Mitä hyötyä siitä kaikesta on?“ Ja ihmeellistä kyllä, kun oikein vakavasti tein näitä kysymyksiä, silloin ei osannut kukaan vastata, ei kukaan. Isäni puhui „historiallisesta kehityksestä“ se oli aivankuin jonkinmoinen taikasana. Muutamat ihmiset olivat nousseet kansasta ylös etuoikeutettuun asemaan ja muodostaneet erityisen ihmisluokan. Heidän velvollisuutensa oli kehittää itsensä kouluissa ja yliopistoissa, tulla eteviksi ja viisaiksi ja palvella kansaa, kuka minäkin virkamiehenä. Mutta kansan tehtävänä taas oli tehdä ruumiillista työtä ja antaa toisten johdattaa itseään. Kun ihminen syntyi johonkin kansanluokkaan, osotti se, että hän

siihen kuului. Ei pitänyt nousta toisesta luokasta toiseen. Jos rahvaasta joku tahtoi nousta ylemmille yhteiskunta-asteille, ei nykyinen yhteiskunta sitä estänyt, mutta sen täytyi tapahtua joko rahan avulla tai erinomaisten luontaisten lahjojen nojalla, kuten esim. Elias Lönnrotin elämästä näemme.

Niin minulle selitettiin, mutta se ei ollut mielestäni suora vastaus kysymykseeni. Päinvastoin se oli minusta kuin mitäkin ihmisten itsekkäiden pyyteitten puolustamista. „Minä en ainakaan tunne kuuluvani mihinkään yläluokkaan,“ sanoin itselleni ja toisille. „En tahdo nousta 'rahvaan' yläpuolelle ja homeerisella hymyllä katsella noita ihmisiä, jotka minunkin puolestani tekevät työtä, jotta minulla olisi kunnia rikastuttaa maatani joillakin tieteellisillä havainnoilla, eli toisin sanoen tehdä itseni kuuluisaksi muun maailman silmissä oman 'etevyyteni' kautta. Minä en tunne olevani muuta kuin ihminen ja kuinka yksi ihminen voisi olla erilainen ja elää niin perin toisenlaisissa olosuhteissa kuin muut ihmiset.“

Tämä tuli minulle vaikeaksi kysymykseksi. Tuossa on elämän tie sileänä edessäni: kulje vain sitä, tee vain niinkuin kaikki muut, silloin heti maailman sielullinen voima täyttää sinunkin sielusi, ja sinä tunnet, kuinka on turvallista elää maailmassa. Vuosisatojen kehitys on aivankuin sinua nostamassa ja auttamassa. Sinä kuljet niin mainiosti eteenpäin virran mukana. Sinä elät kaikkein kunnioittamana ja rakastamana ja tunnet olevasi veli veljien joukossa.

„Ei“, sanoi henki sisässäni, „tuo on todella pahan hengen viekotusta. Mutta minä en sieluani myö. Sillä sieluni myömistä olisi, jos minä maailman tielle lähtisin, tietämättä, vallitseeko siellä oikeus ja totuus, onko yhteiskunta perustettu ehdottomalle, pyhälle oikeudelle ja totuudelle.“

Ja voi! Kun katselin maailmaa, kun katselin tuttaviani, omia ystäviäni, tovereitani, professoreja, virkamiehiä ja kaikkia ihmisiä yhteiskunnassa, huomasin, että he eivät olleet läpeensä pyhiä, puhtaita, vakavia. Heidän elämänsä ei ollut kirkas kuin kristalli, ei läpeensä epätsekäs, ei aivan tosi ja rehellinen. Se ei ollut aamusta iltaan työskentelyä totuuden puolesta, vaan pikemmin pimeässä hapuilemista. Mutta itse he eivät huomanneet vaeltavansa sokeudessa. He luulivat elävänsä valossa, luulivat, että kaikki oli päivän selvää ja niinkuin olla piti, eivätkä tietäneet että olivat hukkumaisillaan synkimpään henkiseen pimeyteen. Tätä katsellessani päätökseni vahvistui: vaikka yksin jäisin koko maailmaan ja saisin kaikki vastaani, en myy itseäni! Tässä on kysymys elämästä ja kuolemasta eikä ainoastaan ruumiillisesta elämästä, vaan sielun elämästä, ja minä tahdon, että sieluni elää, että tunnen olevani elävä ihminen. Minä tahdon, että tiedän, mitä teen, että tunnen itseni vastuunalaiseksi ja itse määrään mitä teen, vaikka se olisikin ruumiini kuolema. Niin, kuolempahan, jos niin on sallittu, jos ei tarvita maailmassa ihmistä, joka ei koskaan myy itseään valheelle tai petokselle. Kuolen nälkään, jos ei parempaa tehtävää ole, sillä ei yksikään itsekäs pyyde sido minua tähän maailmaan.

Näissä sisäisissä tuskissani en löytänyt lohdutusta muualta kuin siitä omasta uskostani, että viisaita ja jaloja ihmisiä, että suuria tietäjiä sittenkin oli olemassa. Tämä

uskoni kasvoi niin sanoakseni päivä päivältä vahvemmakeksi. „Jeesus on olemassa“, kuiskasi minulle sydämeni. „Jeesus ja Buddha ja Zarathustra ja Pythagoras ja teosofiset Mestarit – kaikki ovat olemassa elävinä olentoina. Ja heidän sanansa on tänään yhtä tosi kuin muinoin. Seuraa minua, he lausuvat silloin, ja seuraa minua, he sanovat minulle tänä päivänä. Kulje minun jäljissäni, tee niinkuin minä käsken, elä niinkuin minä pyydän. Älä ajattele ensin, mitä sinä söisit, mitä joisit ja millä itseäsi vaatettaisit, vaan ajattele ensin ja etsi ensin jumalan valtakuntaa, niin nämä muut lankeavat itsestään . . .“

Yksin näistä ajatuksista sain lohdutusta. Vaikka mieleni pysyi alakuloisena, vaikka tunsin itseni yksinäiseksi ja kaikkien hylkäämäksi, tulin päätöksessäni yhä itsepintaisemmaksi: oman elämäni johtotähtenä on oleva Mestari ja yksin Mestari. Viisauden salaisia tietäjiä minä tahdon etsiä enkä etsimästä lakkaa ennenkuin löydän.

Syksyllä v. 1895 liityin Teosofiseen Seuraan (Ruotsinmaan osastoon) isäni suostumuksella, koska olin „alaikäinen“.

(Tietäjä 1915 Helmikuu N:o 2, s. 55-59)

P. E:n TEOSOFISIA MUISTELMIA.

III.

Tahdon nyt kertoa muutamista seikoista, jotka puolestaan lujittivat minussa päätöstä kokonaan antautua Mestaria etsimään ja palvelemaan.

Pienestä pitäen oli ihanteeni tulla kaunokirjailijaksi. Kaksitoistavuotiaana kirjoitin ensimmäisen pitemmän kertomuksen nimeltä „Röfvarbandet“ (Rosvojoukkue) ja vuosien kuluessa sitä seurasivat monenlaiset kertomukset, sadut, novellit, jopa romaanikin. Olin myös innostunut sepittämään oppikirjoja, varsinkin italian, ranskan ja saksan kielissä, ja keksimään uusia kieliä, joista ainakin yksi oli omasta mielestäni etevämpi sekä volapükia että esperantoa. Pöytälaatikoissani on vieläkin tallella koko joukko lapsuuden ja nuoruuden aikuisia käsikirjotuksia.

Tutkittuani teosofiaa ja ajateltuani elämää puolisen vuotta tein kokemuksen, jonka suuntaisen muuten otaksun jokaisen kirjailija-alun tekevän. Kirjottelin parastaikaa laajempaa romaania ja olin vakuuttanut itselleni jo siihen ryhtyessäni (keväällä 93), etten nyt enää kirjottaisi „vain seinille“: painettava tämä oli, sillä olinhan nyt ylioppilas ja kohta kahdeksantoista vuotta! Kun nyt syksyllä 94 olin miltei päivät umpeen sairaan isäni huoneessa – hän oli satunnaisesti silloin tavallista huonompi, – olin tilaisuudessa enemmän lukemaan kuin kirjottamaan, ja siinä istuessani kasvoi minussa huomaamattani ankara itse-arvostelija, joka ensin ilmaisi tyytymättömyytensä erilaisiin kohtiin tekeillä olevassa romaanissani. Mutta aivan kuin parantumattoman haavan sai sydämeni eräänä päivänä, kun vihdoin tein sen huomion, ettei koko romaani ollut minkään arvoinen ja että yleensä koko siihenastinen kirjallinen

„tuotantoni“ oli tuiki mitätön. Sydän verta vuotaen sain itselleni tunnustaa etten osannutkaan kirjoittaa, etten kyennytkään kaunokirjailijaksi, että kaikki unelmani olivat turhia. Sanomattomasti häpesin entistä turhamaisuuttani ja itserakkauttani ja ymmärsin, että totuutta etsien ja Mestaria palvelen oli kokonaan luovuttava semmoisesta ajatuksesta, että „minä tulen siksi tai täksi.“

Kirjottamista en tietysti silti heittänyt. Tunsin sisässäni, että totuutta oli palveltava niillä kyvyillä, mitä minulla mahdollisesti oli, ja tiesin, että teosofisesta maailmankatsomuksesta minun joskus tulisi tehdä selkoa kansalleni. Yritin sentähden panna mietelmiäni paperille, mutta vaikeata se oli, sitäkin vaikeampaa, koska siihen saakka aina olin käyttänyt ruotsin kieltä ja nyt elävästi tunsin, että Suomen kansalle oli kerrottava teosofiasta suomen kielellä. Vasta viidettä vuotta myöhemmin (kevällä 99) sain kirjoitetuksi valmiiksi teoksen („Valoa kohti“), joka alusta saakka oli pyörinyt mielessäni.

Toukokuussa 95 tein kokemuksen, joka sai sydämeni innosta palamaan ja jota en osannut nimittää muuksi kuin yliaistilliseksi kokemukseksi.

Oli kaunis aurinkoinen päivä. Olin vastikään astunut ulos Edlundin kirja-kaupasta, jossa säästörahoillani olin hankkinut itselleni uutta teosofista lukemista: Annie Besantin „Människans sju principer“ ja „Döden – och sedan?“ sekä Nizidan „Astralljuset“ ynnä pari kolme vuosikertaa „Teosofisk Tidskrift“iä. Iloiten hengessäni niistä ihanista hetkistä, joita ostamani kirjat minulle kesän kuluessa valmistaisivat, astuin hiljalleen Pohjois-Esplanadinkatua pitkin Fabianinkadulle päin. Ihmisiä oli paljon liikkeellä, nuoremmat jo kesäpukimissaan, sillä ilma oli lämmin. Keskustelua ja naurua kuului ympärilläni.

Silloin tulee äkkiä vastaan outo olento. Hän on pitkä ja kookas, puettuna mustanruskeaan munkkiviittaani, joka ulottuu jalkoihin saakka ja jonka huppukaulus on vedettyä päälle yli. Jaloissa on puiset kengät, jotka kuuluvasti kolisevat asfalttikäytävällä hänen astuessaan. Hän on niin merkillisen näköinen, että katseeni kiinnittyy häneen jo matkan päästä.

Arvokkain askelin hän lähesty minua. Mahtavaa varmuutta ja itsenäisyyttä säteilee koko hänen olemuksestaan. Hänen tummat verettömät kasvonsa ilmaisevat ankaran lujaa itsehillintää ja valtaa ihmisten yli ja hänen mustat silmänsä tuijottavat minuun syvällä, tutkivalla, mutta samalla oudon rohkaisevalla katseella.

Hän kulkee ohitseni sanaakaan sanomatta, mutta minun ajatukseni askartelevat: „kuka sinä olet? Keskiaikainen alkemisti? . . . Ah, ollappa semmoinen opettaja. . .“

Samassa käännyin seuraamaan häntä katseellani, pari silmänräpäystä hänet vielä näin ja kuulin hänen puukenkiensä kolinaa, mutta sitten hän hävisi näkyvästä. Silloin vasta aivankuin heräsin ja ihmettelin, että yleisö kulki ohitseni sekä toiseen että toiseen suuntaan, keskustellen ja nauraen, ikäänkuin ei se olisi mitään välittänyt: ja olisihan kuitenkin niin oudosti puettun henkilön pitänyt herättää mitä vilkkainta huomiota keskellä kaunista kevätpäivää Helsingin kadulla!

Mutta kukaan ei ollut nähnyt, ei kuullut tuota majesteetillista ihmisolentoa. Minulle yksin oli suotu se ihmeellinen etuoikeus. Enkä voinut ymmärtää muuta kuin että näkymättömän maailman asujain oli minulle ilmestynyt. Ensin ajattelin madame Blavatskya, koska muistin sanomalehdistä lukeneeni, että huhuiliin hänen kuolemansa jälkeen näyttäytyneen Lontoossa muutamille teosofeille, mutta heitin ajatuksen kohta, sillä äsken näkemäni „munkki“ ei ollut vähääkään madame Blavatskyn näköinen. Ja saattoi hän olla „elävä“ yhtä hyvin kuin „kuollut“. Jokainen adepti kykeni jättämään fyysisen ruumiinsa ja siirtymään maa- ja viruupassa eli „harharuumiissa“ minne hän tahtoi, sen olin lukenut ja uskoin. Ja jos adepti tarpeelliseksi näki, saattoi hän myös tehdä itsensä aistillisesti havaittavaksi kelle hän tahtoi.

Tietysti minusta tuntui melkein käsittämättömältä, että korkea adeptiolento olisi minulle ilmestynyt, enkä oikein uskaltanut sitä ajatusta loppuun ajatella, vielä vähemmin kellekään kokemuksestani kertoa. Mutta sen tunsin sisässäni, että totuuden puolesta tahdoin elää ja kuolla. Tuon ihmisen syvä katse oli antanut minulle merkillisen voiman ja varmuuden . . .

Samana kesänä 95 tarjottiin minulle, yhdeksäntoistavuotiaalle nuorukaiselle, harvinainen tilaisuus tutustua Suomen luontoon ja kansaan. Setäni, tunnettu Karjalan ystävä ja matkamuistelmien kirjottaja, maisteri A. V. Ervasti, otti näet minut mukaansa ylen mieltäkiinnostavalle retkelle Kuolan niemimaalle. Tiemme kulki Kemistä Rovaniemen kautta Kemijärvelle hevosella, sieltä veneessä Kemijokea ja sen sivuhaaraa Vouhtujokea ylös Maanselälle, jonka yli astuttiin jalkaisin. Kuolan puolella jatkettiin matkaa veneessä Sotajokea ja Nuortijokea alas ja sitten Nuortijärven halki Kuolan kaupungin puoleiselle rannalle. Paluumatkalla emme käyneet enää Kemijärvellä, vaan suuntasimme kulkumme milloin jalkaisin, milloin vesiteitse Kuolajärven kautta Kuusamoon, josta pistäysimme pienelle vierailulle rajan poikki Venäjän Karjalassa. Hevoskyydillä jouduttiin lopuksi Kuusamosta Ouluun. Tästä vaihtelu- ja seikkailurikkaasta matkasta olisi paljonkin kerrottavaa, mutta tarkoitukseni ei ole syventyä matkailijamuistoihin. Mainitsen tämän seitsenviikkoisen kesämatkan vain siksi, että se oli erittäin kehittävä ja kasvattava minulle, koska sen kautta jouduin näkemään kansan elämää läheltä. Meillä oli oppaana muuan kemijärveläinen suutari, harvinaisen hiljainen ja lujaluontoinen mies, ja apumiehenä eräs venäjänkarjalainen, joka vilkkaana ja puheliaana seuratoverina oli toisen täydellinen vastakohta. Mutta en ole koskaan niin lyhyessä ajassa tavannut niin monta originellia ihmistyyppiä kuin tällä matkalla. Kiitollisena muistelen, paitsi opasta ja apumiestä, sitä Savukosken talon körttiläiseukkoa, jonka kanssa juttelin uskomon asioista; sitä vilkasta Nuortijärven Nivavaaran suomalais-lappalaista uutisasukasukkoa, joka kertoi lappalaisista tietäjistä, heidän loveenlankeemisistaan ja noitatempuistaan; sekä Nuortijärven iloista ja ystävällistä venäläistä pappia, jonka kodissa ei ollut huonekaluja sanottavasti eikä lusikoita kuin yksi, mutta jonka luona sittenkin syötiin ja juotiin teetä ja pelattiin korttia ja joka nähtävästi ei ottanut uskontoa raskauttavalta kannalta; sitä Kuolajärven

talonisäntää, jolla oli laajat tiedot ja suuri kirjasto ja useampia lehtiä ja aikakauskirjoja tilattuna ja jonka keskustelu oli niin älykäs ja henkevä, etten pitkään aikaan voinut lakata ihmettelemästä, y. m. y. m.

Olin tietysti kesäisin maalla joutunut tekemisiin kansan kanssa, mutta vasta tällä matkalla jouduin kansan yhteyteen, kun elettiin sen lasten parissa, syötiin ja nukuttiin niinkuin he. Kuinka paljon heistä opin! Näin heidän olevan kärsivällisiä ja tyytyväisiä puutteellisimmissa oloissa, näin kuinka ilo voi vallita köyhimmässä ja alhaisimmissakin kodeissa, kun vain ihminen on ymmärtänyt elämän. Kansa mielestäni ymmärsi elämän paljon syvemmin kuin konsanaan yläluokka. Kansa otti elämän luonnolliselta kannalta. Elämä oli välttämättömyys, siihen piti mukautua. Kuinka kaukana tosiaan tämä maalaiskansan sallimususko oli siitä nautinnonfilosofiasta, joka kaupunkilaisia elähytti! Kuinka saatoin muuta kuin vahvistua uudessa elämänuskossani? Ihmisen tehtävä tämän maan päällä oli henkistä laatua! Kansa, joka niin paljon tunsu ja ajatteli pienissä ja ahtaissa oloissa, ottaisi varmaan riemumielin vastaan sanoman ihmisen korkeasta päämäärästä ja kohtalon ihmeellisestä koulusta!

Henkisesti virkistyneenä palasin muistorikkaalta matkalta, heti syksyllä lopetin lihan ja kalan syönnin ja rohkeasti pyysin isältäni, että hän antaisi minun astua Teosofiseen Seuraan, johon hän suostuikin, kuten jo edellisessä luvussa kerroin.

(Tietäjä 1915 Maaliskuu N:o 3, s. 98-102)

P. E:N TEOSOFISIA MUISTEMIA.

IV.

Heti liityttyäni T. S:aan (syksyllä 1895) asetettiin teosofinen intoni koetukselle ja henkinen olemukseni riisuttiin paljaaksi. Oli näet vastikään tapahtunut teosofisessa maailmassa mullistus, joka vaikutuksiltaan oli yhtä tuhoisa kuin Lontoon Psykkisen Seuran hyökkäys madame Blavatskya vastaan kymmenkunta vuotta aikaisemmin. Tästä mullistuksesta sain tietää skandinavialaisen osaston aikakauskirjasta (Teosofisk Tidskrift) ja niistä lentolehdistä ja kiertokirjeistä, joita heti rupesi minulle T. S:n jäsenenä postissa tulemaan. Se kuva, mikä minulle silloin muodostui asemasta, oli seuraava:

Vähää ennen kuolemaansa (toukokuussa 1891) oli madame Blavatsky jättänyt Mrs. Annie Besantin huostaan kaikki esoteeriset paperinsa ja lahjottanut hänelle sinettisormuksensa, josta H. P. B. ennen oli maininnut kreivitär Wachtmeisterille, että „ken sitä kantaa sormessaan minun kuoltuani, hän on minun seuraajani“. Annie Besant ei kuitenkaan yksin jäänyt johtamaan E. S:n eli esoteerisen osaston (sisäisen koulun) asioita, sillä kesäkokouksessa Lontoossa samana vuonna sisäisen piirin neuvosto valitsi Annie Besantin rinnalle johtajaksi ja opettajaksi amerikkalaisen

ylisihteerin Mr. W. Q. Judge'in, joka oli ollut T. S:n perustajia ja H. P. B:n uskottu mies Yhdysvalloissa. Hänen ansiokseen oli luettava, että teosofia elpyi henkiin Amerikassa, sillä madame Blavatskyn ja eversti Olcottin matkustettua Intiaan v. 78 oli teosofinen into kokonaan sammuksissa Yhdysvalloissa siihen saakka, kunnes William Judge alkoi uutteraa työtään. Ei ihmettä, että Judge'illa oli ihailijoita ja kannattajia, jos oli ennestään kuuluisalla Mrs. Besantillakin. Annie Besantin oppilaita oli etupäässä Euroopassa ja Intiassa, Judge'in Amerikassa.

Kolme, neljä vuotta kului rauhassa, mutta äkkiä lyötiin maailma hämmästyksellä. Marraskuun alussa 1894 sisälsi englantilainen sanomalehti *Westminster Gazette* artikkelisarjan, jossa Mr. Judge'ia syytettiin petoksista ja väärennyksistä. Hän oli muka väärentänyt Mestarin nimikirjotusta ja Mestarin nimessä kirjottanut kaikenlaisia omia käskyjä ja tiedonantoja, vetäen sillä tavalla nenästä monta harrasta teosofia, muiden muassa Mrs. Besantia. Mrs. Besant oli julkisesti vakuuttanut saaneensa kirjeitä Mestarilta madame Blavatskyn kuoleman jälkeen ja sillä vakuutuksellaan saanut monen epäilijän voitetuksi. Koska Mrs. Besantin sanoja ei kukaan epäillyt, oli moni alkanut uskoa Mestarien olemassa oloon. Nyt osottautuikin kaikki suureksi humbugiksi ja teosofiset „Mestarit“ olivat sittenkin madame Blavatskyn keksimiä pelättejä. Mutta kuitenkin johtavat teosofit, Mrs. Annie Besant etunenässä, koettivat salata ja peitellä Judge'in petoksia, vaikka jo joulusta lähtien (1893) olivat niistä tienneet . . .

W. Q. Judge'iltä julkaistiin samassa lehdessä New-Yorkista saapunut vastaus joulukuun alussa. Hän myönsi siinä lähettäneensä muutamille henkilöille käskyjä ja tiedonantoja Mestarin nimessä, mutta selitti samalla, että nämä käskyt ja tiedonannot todella olivat Mestarilta saatuja. Jos Mrs. Besant ensin oli luullut, että tiedonannot olivat Mestarin kirjottamia, ja sitten pahotteli, etteivät ne olleetkaan omakätisesti Mestarin kirjottamia, ei hän – Judge – voinut siihen mitään. Hän ei ollut koskaan puhunut sanaakaan niiden muodosta, sillä muoto ei tämmöisessä asiassa merkinnyt mitään. Pääasia oli sisältö, ja se oli aina ollut Mestarilta. Muuten koko asia ei koskenut Teosofista Seuraa sinään. Seurassa ei ollut mitään uskonkappaleita eikä kukaan Seuran jäsen ollut pakotettu uskomaan, että Mestareita oli olemassa. Jos joku käyttäisikin väärin Mestarin nimeä, oli se hänen yksityisasiansa ja niiden, jotka häneen uskoisivat; Teosofista Seuraa se ei liikuttaisi.

Mrs. Besantin vastaus saapui vasta myöhemmin. Hän oli esitelmämatkalla Uudessa Seelannissa, kun *Westminster Gazette* julkaisi artikkelisarjansa, eikä hän nähnyt sarjaa kokonaisuudessaan, ennenkuin paluumatkalla Intiaan astui maihin Colombossa joulukuun 18 p:nä. Hänen vastauksensa oli päivätty joulukuun 23 p:nä Adyarissa. Siihen oli liitetty myös vastauksia eversti Olcottilta ja Mr. Bertram Keightleyltä.

Mrs. Besant sanoi vastauksessaan, että hänen tietonsa Mestarein olemassaolosta ei suinkaan perustunut Judge'in Mestarikirjeisiin. Hän oppi tuntemaan Judge'ia personallisesti vasta huhtikuussa 1891, mutta jo v. 1889 hän ensi kerran sai

personallisen todistuksen Mestarinsa läsnäolosta, ja siitä lähtien hänen tietonsa niistä asioista oli päivä päivältä kasvanut. Hän ei siis ollut vienyt yleisöä harhaan selittäessään luennoissaan, että oli vakuutettu teosofisten Mestarein olemassaolosta. Ainoastaan tuossa yhdessä kohdassa, että madame Blavatskyn kuolemankin jälkeen oli saanut Mestarilta kirjeitä, jotka olivat Mestarin omalla käsialalla kirjoitetut, oli hän tietämättään ja tahtomattaan eksyttänyt kuulijoitaan. Mitä taas siihen tuli, että Westminster Gazette syytti häntä asian salaamisyrityksestä, oli tosiseikka ihan päinvastainen. Kun hän jouluna 1893 sai käsiinsä todistukset Mr. Judge'in petollisesta menettelystä, oli kaksi nuorta T. S:n jäsentä, jotka tahtoivat, että ne heti julkaistaisiin. Mrs. Besant pyysi silloin, että hän saisi ottaa vastuun päälleen ja vaatia Mr. Judge'ia tilille Teosofisen Seuran edessä, ensin yksityisesti häntä kyselyään. Eversti Olcott y. m. mielellään tähän suostuivat. Heinäkuussa 1894 kokoontui sitten tutkimuskomitea Lontoossa, johon Mrs. Besant oli laatinut valmiiksi syytöskirjelmän. Mutta ennenkuin asiaa oli ehditty käsitellä, selitti Mr. Judge, joka oli henkilökohtaisesti saapuvilla, että komitea ei ollut laillinen. Koska komitean jäsenten täytyi myöntää, että tämä huomautus oli teknillisesti oikea, raukesi koko tutkinto sikseen eikä asiassa päästy mihinkään lopulliseen selvytyteen. Silloin Mrs. Besant laati kirjelmän sanomalehtiä varten, koska hän tahtoi saattaa asian julkisuuteen juuri siitä syystä, etteivät huhut voisi syyttää teosofejaa petoksen salaamishalusta. Hänen täytyi kyllä samana päivänä matkustaa Australiaan, mutta jätti kirjelmän toisen henkilön perille toimitettavaksi. Miksi eivät lehdet julkaisseet tätä? Miksi olivat vaiti siihen saakka, kunnes asianomaiset henkilöt olivat ehtineet matkustaa kauas pois, eversti Olcott Intiaan ja Mrs. Besant Uuteen Seelantiin?

Mitä vihdoin syytöksiin Judge'ia vastaan tuli, oli Mrs. Besant kyllä vakuutettu siitä, että Mr. Judge muutamissa tapauksissa oli menetellyt – vaikkapa itsetiedottomasti – petollisesti personallisista syistä, mutta hän ei tahtonut kieltää Mr. Judge'iltä semmoista psyykkistä herkkyyttä, joka teki hänelle mahdolliseksi sisäisessä tajunnassaan vastaanottaa tiedonantoja Mestariltakin.

Eversti Olcott ja Mr. Keightley tukivat liitteissään Mrs. Besantin sanoja, ja asia – näin perästäpäin katsottuna – olisi ollut verrattain vähäpätöinen, ellei siihen olisi liittynyt se ikävä tosiseikka, että Mr. Judge syksyllä 1894 lähetti kiertokirjeen kaikille E. S:n jäsenille – sekä Mrs. Besantin että omille oppilailleen, – jossa selitti, että Mrs. Besant oli mustien maagikkojen kätyri ja että siitä lähtien Judge oli ainoa Mestarin asettama opettaja.

Tämä tietysti sai maljan nousemaan yli äyräittänsä. Teosofinen Seura jakautui – osaksi heti, osaksi vähitellen – kahteen leiriin, joista toinen syytti Judge'ia petollisista kavalluksista, toinen Mrs. Besantia epäveljellisestä tuomitsemisesta.

Skandaali oli syntynyt ja sanomalehdet pitivät huolta siitä, että tieto levisi ympäri maailman. Pilkkajaajat ja vainoojat käyttivät tilaisuutta hyväkseen nauraakseen teosofialle ja Teosofiselle Seuralle. Maailman lehdet olivat täynnä mitä ilkkuvimpia ja herjaavimpia kirjoituksia Teosofista Seuraa ja teosofiaa vastaan ja kaikki vanha viha

madame Blavatskya vastaan, kaikki Hodgsonin vanhat syytökset vedettiin taas esiin ja kulkivat uudestaan läpi sanomalehtien; taas paljastettiin maailman nähtäväksi, kuinka ihmeellisen roskaisia teosofit olivat, kuinka hirveitä pettureita ja kavaltajia ja ennen kaikkea kuinka tyhmiä, sokeita ja helposti nenestä vedettäviä. Tämä kulki kuin lauluna ympäri maailman ja kuului tänne Suomeenkin. Täälläkin kaikui maininkeja siitä melusta, mitä pidettiin muualla maailmassa.

V.

Minä olin vastikään tullut teosofiksi. Olin nuoruuden ensimmäisellä innolla ja vakavalla vilpittömyydellä tutkinut teosofiaa ja uskonut siihen, ja kun sitten heti sain tietää näistä asioista, vaikuttivat ne erinomaisen ikävästi. En ollut kylliksi psykologi voidakseni käsittää, että petos oli mahdollista. Jos Judge oli tehnyt mitään sellaista, niin mitä totuuden etsimistä, mitä totuuden palvelemista oli koko hänen teosofiansa? Mutta hänen syyllisyytensä ei papereista käynytkään ilmi selväksi. Ja jos taas hän ei ollut mitään tehnyt, niinkuin hän itse vakuutti ja niinkuin vakuuttivat kaikki hänen seuraajansa, niin kuinka oli mahdollista, että toinen veli, Annie Besant, saattaa syyttää toista veljeä? Mitä totuuden rakkautta, mitä ihmisrakkautta oli hänen menettelyssään? Ja kuitenkin minusta tuntui luonnollisemmalta ymmärtää, että ihminen saattoi erehtyä rakkaudessaan, että siis tässä tapauksessa Annie Besant saattoi erehtyä rakkauden vaatimusten täyttämässä ja alistua ulkoapäin tulleille vaikutuksille. Sydämessäni asetuin sentähden häntä vastaan ja Judge'in puolelle. Nuoreen kokemattomaan mieleeni vaikutti ennen kaikkea se, että Judge'in puolustajat nostivat korkealle veljeyden lippua, sana „veljeys“ oli aina heidän huulillaan, ja se oli ainoa opinkappale, minkä olimme allekirjottaneet astuessamme Teosofiseen Seuraan. Eikö veljeyteen kuulunut, että olimme suvaitsevaisia ja helliä sitä veljeä kohtaan, joka mahdollisesti oli tehnyt väärin? – kuinka paljon enemmän siis sitä kohtaan, jota syyttömästi syytettiin! Eikö velvollisuutemme ollut yhtenä miehenä seisoa Judge'in puolella?

Samaan aikaan tutustuin myös vanhoihin syytöksiin madame Blavatskya vastaan. Luin kaikki, mitä sain käsiini niistä asioista. Ruotsalaiselta insinööriltä Karl af Geijerstam oli ilmestynyt kirja „Modern vidskepelse“ ja eräässä aikakauskirjassa hän tähän aikaan julkaisi artikkelisarjan, jossa kertoi näistä uusistakin jutuista. „Modern vidskepelse“ kertoi mad. Blavatskysta ja leimasi teosofian kerrassaan humbugiksi. Artikkeleista kasvoi myöhemmin kirja (Den afslöjade Isis), joka on ilmestynyt suomeksikin nimeltä „Teosofia paljastettuna.“

Tällaisiin kirjoihin on tietysti teosofin hyvä tutustua. Mutta kun tänä päivänä tutustuu noihin vanhoihin syytöksiin, on niitä verrattain helppo sulattaa. Nyt on jo varmistunut siksi paljon teosofisesta maailmankatsomuksesta, nyt jokainen jo tietää siksi hyvin, mitä teosofia on, että hänen on teosofina helppo tehdä ero henkilön ja asian välillä. Kuinka toista oli kaksikymmentä vuotta sitten! Teosofisia kirjoja oli

vähän, teosofisia auktoriteteja tuskin muita kuin madame Blavatsky-vainaja, teosofisia tuttaviani ei yhtään. Joitakuuta teosofejia oli Suomessa, mutta niitä en tuntenut. Pyrkiekseni Seuraan etsin käsiini yhden ja kävin pari kertaa hänen luonaan, mutta syvempää vaikutusta hän ei minuun tehnyt. Omaiset ympärilläni isästä lähtien olivat minua vastaan ja isäni sanoi päättävästi: „kyllä kaikki taitaa olla pelkkää fantasiaa, kyllä on parempi, jos lopetat kaikki nuo luvut ja harrastukset.“ Minä jäin todella aivan yksin muutaman harvan kirjan kanssa, ja häpeäkseni täytyy tunnustaa, että vastasaatu teosofinen vakaumukseni alkoi horjua, jouduin sielussani tuskalliseen ristiriitaan.

Olin ollut innostunut, olin uskonut, olin ollut varma sisäkseni. Olin tuntenut koko olemukseni elävän siitä uskosta, että oli vilpittömiä totuuden etsijöitä ja viisaita totuuden tietäjiä, mutta nyt sitä epäilin. Ehkei ollut vilpittömiä ihmisiä maailmassa, vilpittömiä etsijöitä. Ehkä madame Blavatskykin oli petturi, niinkuin oppineet miehet väittivät, koska hänen oppilaansa, Mrs. Besant ja Mr. Judge, tällä tavalla saattoivat syyttää toisiaan kavaluudesta ja tietämättömyydestä. Kuinka tällainen muuten olisi mahdollista, jos ihmiset olisivat vilpittömiä? Ei, – kaikki saattoi olla pelkkää humbugia, teosofia, Mestarit, totuuden etsintä, epäitsekkäis elämä, – ja minä, minä olin narri, joka annoin vetää itseäni nenästä. Tuokin ilmestys, mikä minulla oli keväällä Edlundin kirjakaupan luona, mitä muuta se oli kuin harhaa, hallusinaationia? Tai ehkä se olikin tavallinen elävä ihminen, vaikka minä hupsu yksin näin hänessä kaikenlaista outoa ja poikkeavaa, jonka muka olisi pitänyt huomiota herättää! Ei, koko tapauksen pyyhkäsin mielestäni mitättömänä ja arvottomana todistuskappaleena.

Heittäydyin juurta jaksain miettimään tilaani. Riisuuduin henkisesti aivan alastomaksi. Tutkin itseäni. Mitä minä olin ja mitä minä tiesin? En tiennyt mitään. Olin epäilyksien yössä kamppaileva ihmisielu. „Jos tällainen on olemassaolo, eikö olemattomuus olisi ihana?“

En tiennyt silloin, että ensimmäinen askel tiedon tiellä otetaan sen perästä, kun ihminen tietää, ettei hän tiedä mitään. En tiennyt, että seisoin kolkuttamassa tiedon portilla . . .

Moni ihminen jää epäilijäksi ainiaaksi. Hänen ihanteensa on lyöty pirstaleiksi, hänen sydämensä on jäänyt. Hän ymmärtää, että kaikki ihanteellisuus hänessä on ollut uskoa, eikä hän enää tahdo mitään uskoa, hän mieluummin epäilee. Sivistyneessä maailmassa on paljon ihmisiä, oppineita ja ajattelevia, jotka ovat tulleet tähän kohtaan, mutta eivät ole tahtoneet mennä kauemmaksi. Heidän mielestään on kulttuurin ja viisauden huippu jäädä ainiaaksi epäilijän kannalle. Koko elämä on heidän mielestään humbugia, ei siinä ole mitään järkeä, ei mitään henkistä sisältöä eikä ihminen voi mitään tietää.

Etten minä tuohon kohtaan pysähtynyt, siitä saan kiittää hyvää karmaani. Ja tämä hyvä karmani pukeutui aluksi Leo Tolstoin muotoon. Tutustuin hänen kirjoihinsa ja maailmankatsomukseensa. Luin hänen taisteluistaan ja epäilyksistään ja huomasin ihmeekseni ja sisäiseksi riemukseni, että hän oli läpikäynyt saman sieluntuskan, jota

minä paraikaa kärsin. Tuossa oli siis toinen ihminen, vieläpä suuri ja kuuluisa ihminen, joka ymmärsi minua ja ajatteli niinkuin minä. Mikä merkillinen lohdutus, mikä hurmaava tuki ja turva! Ei hän mitään positivistia tietoa minulle antanut eikä hän minua sillä tavalla lohduttanut, että tuskani olisi haihtunut. Päinvastoin. Mutta hän antoi minulle tukea salaisessa uskossani, että rehellinen ja ehdoton totuuden etsintä oli inhimillisesti oikeutettu ja että se ei ollut toivoton. Totuuden piti jossain löytyä ja olla saavutettavissa.

Sattui sitten pieni tapahtuma syksyllä 1896, joka aiheutti käännekohdan elämässäni samalla kuin se sai minut tyhjentämään tuskan maljan pohjasakkaa myöten.

Kotioloni kävivät yhä kireämmiksi. Isäni antoi minun selvästi ymmärtää, että minun oli ajateltava vastaista toimeentuloani ja valittava itselleni järjellinen elämänura. Lueskelin kyllä edelleen yliopistossa, mutta isäni tiesi yhtä hyvin kuin minä, etten ollut luvuistani huvitettu. Kirjailijan uraa en uskaltanut ajatella, olin saanut sen käsityksen kaikesta mitä olin kuullut, että jokainen suuri runoilija ja kirjailija oli harjottanut kirjojen kirjottamista vain sivutyönään meidän köyhässä maassamme – puhumattakaan siitä, etten uskonut enää kirjallisiin kykyihinikään. Mitä minun niin ollen oli tekeminen?

Silloin nousi mieleeni lapsuuteni suru ja nuoruuteni kaiho: musiikki, sävelten taide. Sitä olin aina sanomattomasti rakastanut. Se oli lapsuuteni tragedia. En voinut soittoa kuulla kyyneltymättä, en yksinkertaisintakaan. Ensimmäiset sävelet täyttivät jo sieluni tuskaisella kaiholla. Itkien rukoilin äitiäni, että saisin oppia soittamaan. Hän aina sanoi – ja hänkin itki: „kyllä minun puolestani, mutta isä ei salli.“ Harmonikan sain, sillä soittelin ja laulelin. Kaunis ääni kuului minulla olleen ja lempilauluni – ennenkuin sanojakaan osasin selvästi ääntää – oli Collanin sävel Runebergin sanoihin: „Otaliga vågor vandra på hafvets glänsande ban.“

Miksen voisi soittajaksi tulla? ajattelin nyt, kun elämän tie näytti olevan muuten ummessa. Miksen pianistiksi, miksen säveltäjäksi? Vapaa ihminen silloin olisin, en kenenkään orja. Saisin olla oma itseni, aina rehellinen, saisin totuutta etsiä, saisin kirjottaa . . . sanalla sanoen: muusikkerin elämä väikkyi silmiini ihanteellisena, kuten ennen lapsena. „Menen musiikkiopistoon, menen johtaja Wegeliuksen puheille.“

Tuumasta toimeen. Ilmotin aikeestani isälle ja lähdin tapaamaan tirehtöri Wegeliusta. Hän oli erittäin kohtelias ja ystävällinen.

„Te olette soitellut?“ hän kysyi.

„Olen kyllä vähän – pianoa.“

„Tulkaa sitten kello kolme opistoon ja ottakaa nuotit mukaan.“

Sangen arkana olin määräämisenä paikalla ja istuin flyygelin ääreen. Soitin joitakin kappaleita ja tunsin samalla sielussani, että tämä oli epätodellista.

„Kuinka kauan olette soittanut?“ kysyi herra W.

„En ollut tilaisuudessa alottaa ennenkuin 16-vuotiaana.“

„Ai, ai, ai“, sanoi silloin tirehtöri Wegelius. „Te olisitte voinut tulla pianistiksi, jos olisitte alkanut soittaa 7-vuotiaana. Nyt ei ole enää toivoakaan siihen suuntaan. Ainoa mikä teistä voi tulla on esim. soitonopettaja – 'ein tüchtiger Musiker' kyllä, mutta ei konsertteja antava pianisti. Tulkaa nyt opistoon heti, jos aiotte antautua tälle alalle.“

Kiitin ja poistuin. En ollut hämmästynyt herra W:n tuomiosta, sillä sisässäni tiesin, että hän oli oikeassa. Mutta se masensi minut kokonaan – en tiennyt miksi. Taiteellinen turhamaisuuteni oli saanut lopullinen iskun ja mikä pahempi: elämäni tie oli nyt joka kohdalla ummessa. Jos isäni mieltä olisin voinut ilahduttaa semmoisella tulevaisuuden ennustuksella, että minusta tulee suuri taiteilija, olisi hän ehkä hyväksynyt haaveeni ja auttanut minua. Nyt oli luonnollista, kun kerroin hänelle johtaja Wegeliuksen lausunnon ja kysyin, saisinko alkaa musiikkiopistossa, että hän kylmästi vastasi: „tee kuinka haluat, minä en ainakaan kustanna opintojasi.“ Ja minä tunsin, etten oikeastaan halunnut.

Kaksi yötä ja kaksi päivää ensin valvoin ja muutamia viikkoja kuljin sitten yhtämittäisessä kamppailussa jumalani kanssa. Ensin rukoilin lakkaamatta – vaikken tiennyt ketä rukoilin –: „anna minun kuolla, anna minun haihtua olemattomiin, elämäni ei ole mistään arvosta, maailmassa en mitään tee.“ Sitten koko sieluntilani kärjistyi ja kohdistui tämän tapaiseen ihmettelyyn: „mutta olemmeko me ihmiset siis näin hylättyjä, näin yksinäisiä, näin heikkoja olentoja? Tänne me synnymme, täällä me kärsimme, täältä me kuolemme – eikä ole mitään järkeä, ei tarkotusta, ei jumalaa!“ Kooten viimeiset voimani minä vihdoin ajattelin: „nyt minun täytyy tietää totuus. Jos jumala on, täytyy hänen nyt ilmottaa itsensä minulle. Jos ei, riistan itseltäni hengen.“ Olin niin vakava ja niin synkkä, että omaiseni pelkäsivät minun tulevan hulluksi. Mutta silloin tapahtui jotakin, joka synnytti minut uudeksi ihmiseksi.

VI.

Lokakuun 13 p:nä 1896 keskellä päivää oli aivankuin sieluntuskani olisivat kärjistyneet huippuunsa. Ne nousivat niin ylimmilleen, että minä hengessäni huutamalla huusin apua elämältä, kun en jaksanut enkä kestänyt kauempaa.

Heittäysin selälleni sohvalle. Silloin äkkiä peittyi sumuun kaikki ympärilläni. Oli aivan kuin synkkä pilvi silmiäni edessä, ja tuntui kuin tuskani olisi siirtynyt itsestäni tuohon pilveen. Ohimennen ajattelin siinä: tuollainenko siis on elämä. Samassa pilvi repeytyi, ikäänkuin salama olisi siihen iskenyt, ja auringon säteet paistoivat kasvoihini lämmittävästi ja kirkkaasti, mutta ei häikäisevästi. Vähitellen tuo ihana valo ympäröi minut joka puolelta, niin että olin kuin valomeressä, ja vihdoin se tunki sisääni, täytti ja valaisi minut kokonaan, niin että minä itse ja koko olemukseni oli kuin paljasta valoa. Ja samalla auringon takaa ja joka puolelta avaruudessa kuului ääni, joka sanoi: „ole hyvässä turvassa, minun poikani, sillä minä rakastan sinua.“ Ja sitten tämä valo haihtui ja laskeusi alas ja meni selkäni sisään ja tuli sieltä ulos niinkuin liekki. Elävänä,

liekehtivänä vaahteran lehden muotoisena se nousi ylös korkealle yli pään ja ympäröi minua valollaan. Ja minä nousin sohvalta hämmästyneenä ja katselin ympärilläni, sillä katso, minä olin toinen ihminen.

Vanha elämä oli aivan kuin pyyhkäisty pois. Ja minä panin käteni ristiin rinnalle ja sanoin hiljaan ja harvaan: „ihminen on Jumalan poika. Isä Jumala on olemassa ja hän on kaiken elämän takana. Hän rakastaa, hän rakastaa, ja minä olen hänen poikansa, eikä ole mitään hätää, ei koskaan, ei ole koskaan ollut eikä tule koskaan olemaan. Kaikki tuska ja kärsimys on vain syntymistä uuteen elämään. Kun ihminen syntyy tähän maailmaan, silloin on tuskaa ja vaivaa, ja kun ihminen syntyy henkiseen elämään, siihen tietoisuuteen, että hän on Jumalan poika, täytyy senkin tapahtua tuskalla ja vaivalla, suurella ponnistuksella ja äärettömän helvetin läpi käymällä. Mutta sitten kaikki on rauhaa ja sopusointua ja selvyttä.“

Ja siitä hetkestä lähtien ei rauha voinut kadota sielustani. Tuo merkillinen tila kesti yhtämittaa monta kuukautta ja aiheutti erilaisia ilmiöitä. Muun muassa ymmärsin yhtäkkiä evankeliumeja: niissähän puhuttiin juuri siitä valosta, jossa minä vaelsin. Jeesus sanoi: „Ylentäkää ihmisen poika itsessänne. Vaeltakaa niinkauankuin teillä valo on.“ Ihmisen poika, s. o. ihmisen korkeampi tajunta, joka näyttäytyy salaiselle silmällemme ihanana valoilmionä, se se on herätettävä. Kun se on herännyt, silloin ihmiselle alkaa iankaikkinen elämä Uuden Testamentin mukaan. Minä mielestäni ymmärsin tämän kaiken ja Jeesus tuli lähemmäksi kuin veli. Sama „pimeydessä loistava“ valoilmiö se myös teki minut, niinkauan kuin se kesti, henkisesti selvänäköiseksi sillä tavalla, että kun siinä valossa katselin ihmistä, näin mikä se häntä esti „tulemasta valoon“, mikä erityinen heikkous tai vika, puute tai liiallisuus hänen sielussaan. Tietysti en voinut kellekään mitään sanoa. Tietoni oli aivankuin lukon takana, jota toisen itse olisi pitänyt avata.

Nyt ei pidä ajatella, että minä heti tämän herämykseni jälkeen olisin saavuttanut takaisin teosofisen tasapainoni, jota niin kovasti oli järkytetty. Ei, tieni oli mutkikkaampi. Herämykseni vei minut Uuden Testamentin ja Jeesuksen luo, ja koska Tolstoi vakuuttavammin, suuremmalla innolla ja uskolla kuin kukaan muu puhui Jeesuksen ja hänen oppinsa puolesta, oli luonnollista, että koska mielestäni nyt olin tehnyt samanlaisen henkisen kokemuksen ja löytänyt saman totuuden kuin Tolstoi, minä muutenkin elämänyymmäryksessäni alussa seurasin kokonaan Tolstoita, hyväksyen hänen katsantokantansa yksityiskohtia myöten.

Mielentilaani näky selvästi eräästä kirjeestä, jonka kirjoitin silloiselle skandinavilaisen T. S:n ylishteerille, tohtori Gustaf Zanderille ja josta tähän painatan suomeksi otteen:

„Nyt ymmärrän Jeesuksen sanat: 'tulkaa luokseni te kaikki, jotka olette raskautetut!' Nyt ymmärrän, että hän todella meidät vapauttaa, jokaisen meistä, olkoon hänellä mitä suruja tai huolia tahansa. Itsestämme meidän vain tulee luopua.

„Sen totuuden, jonka näin ja johon nyt uskon, tahdon teille lyhyesti lausua näin:

„Jumala on minun Isäni. Isä minua rakastaa. Tavallisesti joku tai jotkut ihmisetkin minua rakastavat, mutta ei se välttämätöntä ole. Jumala minua rakastaa. Ja Hän rakastaa minua enemmän kuin kukaan ihminen sitä saattaa tehdä. Hänen rakkautensa pitää olla minun elämäni.

„Isä on minut maailmaan lähettänyt. Hänen tahdostaan olen tänne tullut. Mikä siis minun tehtäväni on? Ei mikään muu, kuin Isän tahdon täyttäminen. Mutta mikä on Isän tahto, kuinka voin sen tietää? Isä on pannut sen minun sydämeeni, Hän on pannut sen minun järkeeni, Hän on pannut sen minun omaan tuntooni, ja Jeesus, joka oli sen löytänyt, on sen julki lausunut. Se Isän tahto selviää joka ihmiselle, joka ajattelee ja pyrkii totuuteen, sillä koko elämän on Isä niin asettanut, että se koettaa selvittää ihmiselle Hänen tahtonsa. Mutta me saatamme olla toisillemme avuksi neuvomalla toisiamme, niinkuin esim. Jeesus teki, joka täydellisimmin täytti Isän tahdon ja sentähden puhtaimmin on sen julki lausunut. Hänen mukaan siis saatamme Isän tahdon lausua, kun sen yksinkertaisimmin ja selvimmin tahdomme lausua.

„Mikä on siis Isän tahto? Hänen tahtonsa on että tunnustan olevani Jumalan poika (Isän lapsi), jonka ainoa velvollisuus on totella Isäänsä. Hänen tahtonsa on, että Jumalan valtakunta perustetaan maan päällä; Jumalan valtakunta on rauha ja ilo ihmisten sydämissä, minun omassa ja muitten. Jumalan näkyväinen valtakunta on siinä, missä kaikki ihmiset ovat veljiä, rakastavat toisiaan ja elävät rauhassa keskenään. Minun tulee olla Jumalan näkyväisen ja näkymättömän valtakunnan omistaja, vaikkei kukaan muu sitä olisi. Minun sydämessäni tulee olla Jumalan valtakunta ja minun tulee niin elää, että ihmiset sen näkevät.

„Kuinka saatan tämän Isän tahdon täyttää? Kuinka saatan olla kaikkien ihmisten veli ja elää niin, etten herätä pahennusta, vaan rakkautta? Itsestäni en mitään taida, mutta Jumala kaiken taitaa, minun tulee olla Hänen välikappaleensa, antaa Hänen toimia kauttani, siis elää niin, että Isä voi toimia kauttani. Siis minun tulee Jeesuksen neuvojen mukaan aloittaa tästä:

„Niinkuin hän ja hänen apostolinsa ja ensimmäiset kristityt en saa olla kenenkään herra – sillä yksi on Herra ja Isä, – vaan kaikkien vertainen ja, jos ensimmäinen tahdon olla, kaikkien palvelija. Tämä on mahdollista, jos itse luonnollisella tavalla hankin elatukseni, se on ruumiillisella työllä. Toiseksi en saa tietää mitään pahasta, en tehdä mitään pahaa. Tämä on mahdollinen viiden käskyn avulla: minun tulee elää rauhassa kaikkien kanssa, en koskaan suuttua enkä ketään sanoillani loukata – en mistään syystä, en 'opettaakseni', en nuhdellakseni – ; minun tulee olla varoillani, etten anna aistillisuudelle perää, en ajatuksissani, en sanoissa, en töissä; minun ei pidä vannoman valaa eikä edes pyhästi lupaamaan mitään tulevaisuuden suhteen, koska se ei ole vallassani, vaan minun tulee tyytyä yksinkertaisesti myöntämään tai kieltämään; minun ei tule asettua pahojen ihmisten tuomariksi – sillä kosto on Herran – , vaan minun tulee olla pahaa vastustamatta, ja sentähden sekä siitä syystä, etten saa tehdä mitään pahaa, minun ei pidä mennä sotaan viattomia veljiä tappamaan, vaan rakastaa

muukalaisia niinkuin omaisiani. Ja kolmanneksi minun tulee leiviskäni mukaan julistaa veljilleni käsittämäni totuus.

„Jeesus on täten antanut meille aivan ihanteellisen elämän avaimen, elämän, joka on rakkautta ja totuutta, valoa ja lämpöä syntymästä kuolemaan asti. Isä on rakkaus, itsensä kieltävä rakkaus minussa on Isä. Ja Isä on ääretön, Hänen rakkautensa on pohjaton, sentähden ei minun kehitykseni koskaan saata päättyä, vaan jatkuu iankaikkisesti täydellisyydestä täydellisyyteen.“

(Tietäjä 1915 Huhtikuu N:o 4, s. 152-162)

P. E:N TEOSOFISIA MUISTELMIA. VII.

Heti ensimmäisenä iltana herämykseni jälkeen, kun kerroin kodissani, että olin syntynyt uudestaan „jumalan pojaksi“ ja että kuten sanoin „näin jumalan“, arveli isäni toistenkin ajatusten tulkkinä: „kyllä nyt taitaa olla loppu lähellä. Etköhän ole tulemaisillasi hulluksi ylpeydestä, sillä kuinka ihminen muuten niin saattaa puhua?“ Sisareni ja veljeni itkivät ja katsoivat minuun pitkään ja omituisesti. Näin heidän ajatuksensa ja tunteensa sinkoilevan nuolina vastaani, mutta aurani oli kuin näkymätön muuri, jota nuolet eivät kyenneet läpäisemään, enkä minä tuntenut itseäni millään tavalla liikutetuksi, en heidän itkustaan enkä heidän sanoistaan, vaan olin hengessäni täynnä suurta, sanomatonta riemua ja autuutta.

Tahdon vielä hieman kuvata tätä sielun tilaa niiden hyväksi, jotka mahdollisesti ovat kokeneet samaa. Miksikä kutsuin sitä itselleni ja toisille? Sanoin, että näin jumalan. En voinut keksiä selvempää määritelmää kokemukselleni, sillä mitä näin ja tajusin oli yhtä merkillistä kuin vaikeasti kuvattavaa laatua. Ehkä se oli kokemus toisenlaisesta dimensionista eli ulottuvaisuudesta, mutta silloin se kuvastui mieleeni jonkinlaisena jumalan näkemisenä. Olin itse aivankuin elävä piste, elävä silmä äärettömässä avaruudessa – ja avaruus oli aina silmiäni edessä, ääretön avaruus, joka ulottui rajattomiin ja oli aivan pimeä. Kuitenkin tiesin, että avaruus oli itse elämä, jumalallinen pimeys, jossa minusta lähtevä ja minua ympäröivä valoilmio loisti valkeutena pimeydessä. Ja kun sitten katselin maailmaa, niin oma ruumiini ja muut ihmiset ja koko ympäristö, huonekalut, talot, kaupunki, luonto, kaikki muodostivat ikäänkuin taulun edessäni ja olivat asettuneet aivankuin pinnaksi. Avaruus ulottui useampaan suuntaan, jotavastoin maailma oli ikäänkuin pintana. Se valonsilmä, jona tunsin olevani, katseli ulos, niinkuin ikkunasta, tätä pintamaailmaa, ja ainoastaan silloinkun se katseli elävää ihmistä – en tehnyt muiden suhteen havaintoja – pääsi se ihmisen sisään, ja silloin minä tiesin, että hänkin ulottui uuteen salaiseen suuntaan, jossa oli kätkeytyä hänen jumalallinen henkensä. Jokaisen ihmisen sisällä, kun pääsin hänen sieluunsa tätä uutta ulottuvaisuutta pitkin, oli pieni valopilkku, mutta

tein sen huomion, että se useimmissa loisti heikkona aivan kuin sitä ei olisi ollutkaan, ja näin samalla, mitkä olivat ne sielulliset ominaisuudet, jotka estivät tuota pientä tuikkivaa valoa oikein liekkiin nousemasta . . .

Luonnollista on, että kun ihminen tekee tällaisen kokemuksen, hän kysyy itseltään: onko toisia ihmisiä, jotka ovat samaa kokeneet ja missä niitä on? Ja kun en lähimmässä ympäristössäni huomannut sellaisia ihmisiä, turvauduin mielessäni Tolstoihin, joka minulle auktoritetiksi oli muodostunut. „Kai hän on tätä kokenut“, ajattelin. Samaan aikaan Suomessa alkoi saada mainetta tolstoilainen Arvid Järnefelt, joka oli julaissut kirjan „Heräämiseni“. Sen luin ja päätin siitä, että tekijä oli käynyt läpi heräämisen ja nähnyt valon, vaikka kirjassa muuten oli sellaista, jota minä en täysin ymmärtänyt. Erityisesti vaikutti minuun Järnefeltin vilpittömän kertomus siitä, kuinka hän luopui yläluokkalaisasemastaan, lyöttäytyi suutarien ja työmiesten pariin ja rupeesi itse tekemään ruumiillista työtä. „Häntä minun täytyy saada tavata“, ajattelin, „niinhän minäkin tahdon pois valheellisesta asemastani.“ Mutta en tiennyt hänen osotettaan.

Silloin luin erään Järnefeltin artikkelin aikakauskirjassa *Humanitas* ja päätin siitä, että Jean Boldt – Humanitaksen toimittaja – tiesi J:n osotteen. Kun vielä kuulin isältäni, että Boldtin perhe oli meille vähän sukua, menin Jean Boldtin luo.

Hän asui hyvin pienessä, yksinkertaisessa huoneessa kivitalossa Nikolainkadun varrella. Ikkunasta oli näköala Pohjoissataman yli, mutta huone oli pieni kuin vaatesäiliö, siihen mahtui vain sänky, pöytä ja vanhanaikainen keinutuoli. Boldt otti ystävällisesti vastaan ja huomasi, että hän oli mies, joka oli paljon ajatellut ja jossa oli henkeä paljon, mutta ei hän sentään vastannut silloisia vaatimuksiani henkisesti uudestisyntyneestä. Häneltä sain kuulla, että Järnefelt asui maalla Lohjalla.

Lähdin sitten Järnefeltin luo lokakuun lopussa ja viivyin siellä pari päivää. Järnefelt silloin paraikaa rakensi taloa itselleen ja ensimmäisenä iltana olin mukana kivijalan teossa. Toisena päivänä taas kitkin rikkaruohoja puutarhapellosta. Vaikka käteni haavottuivat verisiksi, tunsin itseni onnelliseksi. Päivä oli syksyinen ja vähän sateinen. Olin hengessäni yhtä luonnon kanssa ja ajattelin: tämmöistä on todellinen elämäkin, pientä surua ja itkua ulkonaisesti, mutta sisässä riemua ja rauhaa.

Järnefelt teki minuun unohtumattoman vaikutuksen. Hänessä näin „vilpittömän israeliitan“. Vaikka hänen kuvansa myöhemmin on mielessäni sekottunut – hän kun näet ei ole voinut asettua myötätuntoiselle kannalle teosofian suhteen, – muistan aina sitä pyhää tunnelmaa, mikä vallitsi, kun palasimme illalla Järnefeltin asuntoon: kuljinme rinnatusten maantiellä, Järnefelt taluttaen hevosta päitsestä, ja keskustelimme jumalasta; ikäänkuin loppupäätökseksi Järnefelt kääntyi puoleeni ja sanoi hiljaa syvästä vakaumuksesta sointuvalla äänellä:

„Niin, jumala on rakkaus – siinä kaikki.“

Järnefelt saattoi minua kappaleen matkaa poistuessani junalle ja kysyi hyvästä jättäessään:

„Mitä nyt aiotte tehdä? Voittehan jäädä tänne maalle työtä tekemään minun luokseni.“

„Ei“, vastasin, „kyllä lähden kaupunkiin, niin minusta tuntuu. Isäni on sairaana ja välit eivät ole selvänä. Koetan tehdä siellä jotakin työtä.“

„Niin“, sanoi hän, „se on oikein, ihmisen pitää tehdä niinkuin hänen omatuntonsa sisässä käskää.“

Kun tulin takaisin kaupunkiin, en osannut ajatella muuta kuin että piti ruveta ruumiilliseen työhön. Minulla oli ihanteena päästä johonkin rengiksi maalle – sitä Järnefeltkin keskusteluissamme oli pitänyt oikeimpana, – mutta kun toiselta puolen en hennonut jättää sairasta isääni, päätin ruveta jotakin ammattia oppimaan ja ajattelin, että koska aina olin rakastanut nikkaroimista, rupeaisin nikkariksi. En kuitenkaan voinut isäni luota poistua kokopäiväksi enkä halunnut ihan tyhmänä mennä pyytämään työtä joltakin nikkarilta, jonka vuoksi päätin käydä ensin veistokoulussa ja oppia siellä vähäsen. Niin teinkin ja Taavi Järveläisen veistokoulussa vietin sitten höyläpenkin ääressä monta puolipäivää. Ja tässä höylän, sahan, veitsen ja taltan kanssa askaroidessani saavutin takaisin sen teosofisen ajatusvaraston, joka hetkeksi oli sielustani häipynyt. Huomasin, että aina tein kysymyksiä itselleni: Mitä on luominen? Kuka on tämän maailman luonut? Kuinka se on tällaiseksi tullut? Jumala oli kyllä suuri salaisuus kaiken takana, sen tiesin, mutta kuinka maailma oli syntynyt ja kehittynyt, se oli yhä arvotus. Aina kun tulin kotiin veistokoulusta, tartuin Salaiseen Oppiin. Oli äärettömän mieltä kiinnostavaa ja ihanaa lukea mitä siinä puhuttiin maailman luomisesta. Madame Blavatsky puhui niin salaperäisen kauniisti ja syvästi tuosta suuresta pimeydestä, jossa jumalan valo, ilmemyksen, järjen valo loistaa, enkä minä voinut olla ajattelematta omaa kokemustani. Kuta enemmän kirjaan syvennyin, sitä paremmin olin sitä ymmärtävinäni, ja pian juolahtikin mieleeni ajatus kirjoittaa lyhyt esitys Salaisesta Opista. Sitä suunnitellessani tein mieltäkiinnostavia kokemuksia, joiden punaisena lankana oli se, että ihmisellä oli sisäinen kyky nähdä totuutta. Kun esim. tein itselleni tuon kysymyksen, kuinka maailma oli syntynyt, heittäydyin sitä miettimään voimakkaasti vaikka samalla rauhallisesti ja maltillisesti. Yhtämittaa mietin sekä veistokoulussa työskennellessäni että kotona rauhassa istuessani, mietiskelin niitä luomisasioita ja ajattelin itsekseni: „tietysti niitä asioita täytyy osata nähdä. Jos ihmisen järki eli ihmisen minä yleensä voi päästä tietämään eli käsittämään asioita, niin sen täytyy osata kaivaa niitä esille ja nähdä niitä aivan selvästi.“ Salaisessa Opissa puhuttiin yhtämittaa Logoksesta maailmansynnyn yhteydessä ja minä ihmettelin, mikä tuo Logos mahtoi olla. Itse nimi tietysti merkitsi „järki, sana, luku“ ja esiintyi Uudessa Testamentissa Johanneksen evankeliumissa: „alussa oli sana (logos) ja se oli jumalan tykönä“. Uusplatonisessa filosofiassa puhuttiin Logoksesta ja annettiin sille maailman luomisen tehtävä, ja minä ajattelin: mitä ihmettä on tämä Logos eli maailmanjärki?

Kun nyt teenme tällaisia kysymyksiä, otamme teosofisen käsikirjan ja katsomme, mitä se on, ja saamme heti vastauksen. Mutta silloin oli ainoa opin lähde

Salainen Oppi. Salainen Oppi sanoi, että Logos on maailman luoja, mutta puhui samalla monista Logoksista ja kutsui Logosta myös Logoksien kokonais summaksi. Vielä madame Blavatsky huomautti, että tätä maailman järkeä ei saanut personoida.

Istuin sitten eräänä päivänä pianon ääressä ja soitin jotain isäni lempikappaletta, vaikka ajatukseni samalla liitelivät kaukana Logoksen salaisuudessa. Akkiä silloin silmäni aukeni ja katseeni tunki syvälle aurinkokuntamme sydänmaihin. Silmänräpäyksessä ymmärsin ja tiesin, mitä Logos oli. Logos oli arvaamattoman korkea olento, meidän aurinkokuntamme korkein ja Hänen tajuntansa käsitti ja ikäänkuin syleili lukemattoman joukon jumalallisia olentoja, joiden keskipiste ja huippu Hän oli. Mahtavan mahtava oli henkimaailman kannalta se elämänratas, jota me fyysillisesti nimitimme aurinkokunnaksi. Järjelläni myös nyt ymmärsin, että avaruus oli täynnä näitä aurinkologoksia ja että niiden takana täytyi olla se erinomaisen suuri salaisuus, jota madame Blavatsky kutsui ensimmäiseksi yleiseksi Logokseksi ja joka jäi yhtä ikuiseksi salaisuudeksi kuin itse avaruuden Jumaluuskin. Mutta maailmankaikkeus oli joukko ilmenneitä olentoja, siinä oli arvotuksen ratkaisu, ja minä tunsin, kuinka itsestäni vyöryi ulos eläviä olentoja ja kuinka me ihmisetkin itse asiassa loimme maailman. Avaruus, joka oli kaiken takana, oli kuin äidinkohtu, joka sisälsi suuria syntymisen salaisuuksia. Ja äidinkohdusta loisti yhtäkkiä valo, kuten minustakin oli loistanut valo, ja se oli järjen valo. Eikä sille voinut antaa mitään muotoa, ei sitä voinut kutsua personalliseksi olennoiksi sillä niinkuin ihmisen valominnuus oli se kaiken personallisuuden miljonina vuosia sitten voittanut, mutta se oli äärettömän korkea itsetajunta, järjenvalo, joka loisti pimeydessä ja vyörytti ulos itsestään kokonaisen maailmankaikkeuden.

Kun tämän näin, silloin minulle selvisi Salaisen Opin ensimmäinen osa, joten kykenin siitä kirjottamaan.

Ja merkillistä!

Kun tuossa seisoin ja veistelin veistokoulussa, valtasi minut vastustamaton halu lähteä kotiin kirjottamaan. Tiesin, että nyt osaisin kirjottaa. Tiesin, että nyt olin löytämässä takaisin omaa työalaani. Ja minua rupesi epäilyttämään koko ruumiillinen työntekoni. Mikä takasi, että sillä osaisin henkeäni elättää? Kunnolliseksi puusepäksi tulisin vasta aikojen kuluttua. Ja jos ihanteeni oli päästä rengiksi maalle saattoiko edes toivoa, että siihen työhön kunnollisesti pystyisin? Eikö lapsena taittunut selkäni itse asiassa tuominnut minua ruumiillisesti helpompaan työhön – räätälin, suutarin tai korkeintaan puusepän työhön?

Ja kun tähän umpisokkeloon olin joutunut, ajattelin: mitä varten koko ruumiillinen työ? sitäkö varten vain, etten „ottaisi leipää toisen suusta“, että saisin tuntea tyytyväisenä: olen puhdas olento, enkä mitään vääryyttä tee? – Ei, pois kaikki turhamaisuus, ajattelin, minä lähdän kotiin ja alan kirjottaa.

Järnefelt olisi ehkä kutsunut tätä „kiusauksiin lankeemiseksi“. Minulle se kuitenkin oli suurempaan selvyteen pääsemistä itsestäni. Kun sitten kirjoitin yhteenvetoni Salaisesta Opista – ruotsinkielellä, sillä suomenkieltä en vielä kylliksi

osannut eikä mieleeni johtunutkaan kirjottaa suomeksi, – tunsin todella eläväni ja aloin uskoa, että minulla sittenkin oli tehtävä maailmassa – erikoinen tehtävä, joka ei rajottunut yksinomaan henkeni elättämiseen puhtain keinoin.

Kun käsikirjotus oli valmistunut, nousi kysymys siitä, oliko se julkaisemisen arvoinen. Annoin isäni sen lukea ja hän piti siitä. Hän tietysti enemmän muodolliselta eli kirjalliselta kannalta sitä arvosteli, ei sisällyksestä niin paljon välittänyt mutta sanoi, että se on hauska ja hyvä kirjotus. Hänen mielestään piti koettaa saada se painetuksi. Vein sen ensin Söderström & C:ön kustannustoimistoon Helsingissä. He olivat siellä kohteliaita, pitivät käsikirjotuksen luonaan pari viikkoa ja palauttivat sen sitten kehuvin sanoin: se oli muka hyvin kirjoitettu ja he tahtoivat mielellään julkaista sen, elleivät olisi varmat siitä, että sillä ei tulisi olemaan mitään ostajia, sillä tällaisia asioita ei kukaan harrastanut, joten kirjanen vain jäisi makaamaan kirjakauppaan j. n. e.

Tarjosin käsikirjotustani vielä Otavalle, mutta sieltäkin tuli sama vastaus, joten tulevaisuuteni ei näyttänyt kovin lupaavalta. Kireä välini isän kanssa jatkui yhä, ja kun näin huonosti kävi ensimmäisen kirjallisen työni, kadotti sairas isäni luonnollisesti sen pienen toivon, mikä hänellä oli ollut, kun hän luki ja piti kirjoituksestani, niin että hän jokseenkin jyrkästi sanoi minulle: „kyllä sinun nyt täytyy ajatella tulevaisuuttasi, eihän tämä käy. Jos et sinä mihinkään oikeaan työhön tahdo ryhtyä, niin on parasta, että lähdet pois kotoa, et sinä täällä enää mitään tee.“

(Tietäjä 1915 Heinä- ja Elokuu N:o 7-8, s. 262-267)

P: E:N TEOSOFISIA MUISTELMIA.

VIII.

Kesällä 1896 olivat muutamat teosofit erään vanhan, sittemmin kuolleen rouva Malmin ja herra John Backmanin aloitteesta laatineet kiertokirjeen, jonka lähettivät kaikille Teosofisen Seuran skandinavialaisen osaston jäsenille Suomessa ja jossa ehdotettiin teosofisen kirjaston perustamista Helsinkiin. Minä heti innostuin ja vastasin, että otan mielelläni osaa hankkeeseen ja sitoudun vuosittain avustamaan kymmenellä markalla. Syksyllä pidettiin perustava kokous Kämpin hotellissa ja tammikuussa 1897 avattiin Teosofinen Kirjasto Uudenmaankadun 15:ssä.

Tämä se nyt muodostui rauhan paikaksi ja yhtymäpaikaksi, jossa teosofit saattoivat keskenään tutustua. Kokoonnuimme kirjastoon joka päivä. Ei ollut meitä monen monta, noin 10-12 henkeä, mutta aina meille riitti innokasta keskustelua ja aina tuntui hauskalta. Kyllä teosofit minusta olivat erinomaisen herttaisia ihmisiä. Ylioppilas Herbert Silander (sittemmin kuollut sanomalehti- ja koulumiehenä) piti

esitelmän eräänä sunnuntai-iltana tammikuussa ja seuraavana sunnuntaina luin ääneen käsikirjotukseni „Salaisesta Opista“. Kun näin oli alkuun päästy, jatkettiin ruotsinkielisiä esitelmiä säännöllisesti joka sunnuntai toukokuun loppuun saakka. Pääsy oli tietysti vapaa ja kun syrjäisiäkin alkoi tulla kuulemaan meidän esitelmiämme, syntyi teosofisen liikkeen tapainen. Kuulijakunta, joka alussa oli 10 á 15 henkeä, kasvoi piankin kahdenkertaiseksi, ja se oli meistä tavaton ja merkillinen saavutus.

Kertomukseni näkyikin kääntyvän tämmöisiin ulkonaisiin asioihin nyt, koska vuonna 1897 ei mitään sisäisesti merkillisempää tapahtunut.

Eräänä iltana maaliskuussa, kun isäni kanssa oli puhe teosofisista harrastuksistani ja olimme eri mieltä minun tulevaisuuteni suhteen, sanoi isäni jotenkin jyrkästi: „nyt saat lähteä kotoa, ja jos teosofiasi on jostakin arvosta, niin tule sillä toimeen, kun et muuta tahdo tehdä.“ Arvaan kyllä, että tämä näennäinen kovuus oli sairaan isäni sydämelle raskas, mutta viisaasti hän siinä kohden menetteli ja minun parastani ajatellen. Kun näin toden teolla jouduin heitetyksi tekojen maailmaan, täytyi minun päästä täyteen selvyyteen ja varmuuteen itsestäni.

Kohtalo heti tasottikin minulle tien. Vanhin ja rakkain ystävästäni, joka asui vuokralla kaupungissa, tarjosi minulle asunnon omassa isonlaisessa huoneessaan Uudenmaankadun varrella. „Tuleehan se siten meille molemmille halvemmaksi,“ hän selitti. Tosin se nykyajan vaatimusten mukaan oli epämukava, kun oli sinne päästäkseen kyökin ja toisen asutun kamarin läpi kuljettava, mutta eihän sellaista ymmärtänyt ajatella silloin.

Hieman vaikeampi ratkaista oli ruokakysymys. Isäni ei antanut enkä häneltä pyytänyt yhtään penniä lähtörahoiksi. Olin kyllä samana talvena ruvennut kirjoittamaan Päivälehteen ja Nya Presseniin, mutta vielä en ollut käynyt kysymässä, maksaisivatko mitään. (Myöhemmin sen tein enkä koskaan unohda, kuinka anteliaasti varsinkin Nya Pressenin päätoimittaja korvasi minulle artikkeleitani). Kun ei itselläni ollut yhtään säästörahoja, oli turvauduttava toisen apuun, ettei ensi nälkään kuolisi. Menin erään vanhemman teosofi-ystävän neiti I. H:n luo ja sanoin: „nyt on asiat niin ja niin – voisitko lainata?“

„Kuinka paljon tahtoisit?“

„No en minä nyt ymmärrä.“

Hän naurahti, mutta pisti kouraani kahdenkymmenen markan setelin ja sanoi: „ota nyt tämä.“

Sitten ystäväni ja minä rupesimme yhdessä elämään sellaista verrattain yksinkertaista elämää, jota hän pitkin matkaa oli elänyt. Kello seitsemän aamulla nousimme ja puoli kahdeksan emäntä toi huoneeseen lämmitettyä maitoa, josta valmistimme kaakaota. Kello kahdeksan toverini piti olla koulussa ja minä istuin kirjoituspöytäni ääreen. Kello kymmenen jälkeen syötiin omena tai appelsiini ja kello puoli neljä oli voileipäpäivällinen, johon välistä liittyi toverini kodista maalta lähetettyä „lanttulootaa“. Illalla olimme liian ylpeät mitään syödäksemme tai juodaksemme. Ainoastaan sunnuntaisin, kun olimme käsketyt isäni kotiin päivällisille, söimme

varsinaisesti keitettyä ruokaa. Säilyimme aristokratisen laihoina, mutta muuten hyvissä voimissa.

Elantoni ei tullut kalliiksi: kolmekymmentä markkaa kuukaudessa, josta toinen puoli huoneesta, toinen ruoasta.

Kauan en liioin tarvinnut odottaa, ennenkuin saatoin maksaa takaisin velkani I. H:lle. Eräänä kirjasto-iltana kertoi kamreeri H., että hän oli herrasmiehelle, joka tarvitsi tilapäistä ruotsintajaa, suosittanut minua.

„Kuka se on?“ kysyin.

„Vanha teosofi, kenraali Sederholm“, vastasi H., „hän joka on kirjottanut useampia kirjoja täällä meidänkin kaapissamme. Nyt hän tarvitsisi jonkun, joka kääntäisi hänen uuden käsikirjotuksensa ruotsiksi, hän kun itse ei osaa ruotsia hyvin.“

Suostuin tietysti heti ja määröpäivänä mentiin yhdessä kenraalin luo. Vanha sotaherra, arvoltaan korkein mies Suomessa kenraalikuvernöörin jälkeen, otti meidät ystävällisesti vastaan, mutta hänen äänensä oli kuin sotatorvi ja pani minut aivankuin sieluni pohjasta vapisemaan. Kun kamreeri H. oli esittänyt minut, kysyi kenraali jyrisevällä äänellä: „no osaatteko nyt kääntää saksan kielestä?“ Vastasin myöntävästi ja kenraali huusi: „kas tällainen on kirja. Käsikirjotukseni on saksankielinen ja se on ruotsinnettava ja otteet, joita on paljon, on käännettävä suorastaan näistä Max Müllerin teoksista *Luonnollinen uskonto* ja *Teosofia eli psykologinen uskonto*. Otatteko tämän tehtäväksenne?“

„Kyllä mielelläni.“

Juttelimme sitten muuta ja kenraali tarjosi viiniä. Kun teimme lähtöä, kysyi kenraali, kestäisikö käännöstyö kauvan.

„Ei se kauvan kestä“, vastasin, „ja voinhan aina tuoda kenraalin luo jonkun osan, kun saan valmiiksi.“

„Hyvä, koska siis tuotte ensi osan?“

Katselin vähän käsikirjoitusta ja sanoin: „jos nyt näin paljon toisin ensi perjantai-aamuna kello 10.“

„Vai niin“, huudahti kenraali, „perjantai-aamuna kello 10. Kyllä se sopii minulle.“ Ja hän katsoi minuun niinkuin ei olisi uskonut. „Hyvästi sitten.“

Olin tottunut sääntillisyyteen, ja perjantai-aamuna kello 10 seisoin kenraalin oven edessä, lupaamani käännöstyö kädessä. Kun aika oli täsmälleen 10, soitin ovikelloa. Ovi avattiin ja samalla kenraali itse tuli huoneestaan eteiseen. „Ohoo, ohoo“, hän mörähti ja minä näin, että hän oli hyvillään. Siitä hetkestä oli ystävytemme solmittu ja minä tutustuin ihmiseen, jota opin paljon rakastamaan. Hän oli syvä tietoinen teosofi ja paljon kokenut. Hän oli nähtävästi läpikäynyt samansuuntaisen henkisen herämyksen kuin minäkin, koska tiesi niistä asioista puhua – valosta, Jumalasta, ihmisen suhteesta äärettömyyteen – ja oli vakuutettu siitä, että viisaat kaikkina aikoina olivat niistä tienneet.

Tätä uskoaan hän omalla tavallaan todisteli. Hän teki tarkat laskut ja piirustukset vanhan ajan tunnetuista temppeleistä ja teetti niiden mukaan puusepällä mallit

pienoiskoossa, joita maalautti ja välistä varusti taiteellisella taustalla. Hänen huoneessaan näkyi egyptiläinen temppeli, Salomonin temppeli, Kreikan akropolis, roomalainen, intialainen y. m. temppeleitä. Näitä hän joka kerta minulle näytteli ja selitti mikä vertauskuvallinen merkitys kullakin portaalla, huoneella ja koristuksella oli. Vertauskuvat puolestaan todistivat henkistä eli okkultista tietoa olleen silloisilla rakennusmestareilla tai teettäjiillä. Monta hetkeä vietimme näin yhdessä, minä kuunnellen ja kysellen, ukko innostuneena esitelmöiden.

Nämä puuveistokset, joihin kenraali Sederholm tuhlassi kolmattakymmentätuhatta markkaa, lahjotettiin hänen kuoltuaan hänen tahtonsa mukaisesti valtiolle ja säilytetään nykyään Ateneumissa.

Kohtaloni näkyi tahtovan, kun kerran olin maailmalle joutunut, että lyhyessä ajassa tekisin useammanlaatuisia ulkonaisia havaintoja, josta minulle oli oppia vastaisuuden varalle. Niinpä vielä samana keväänä 1897 sain nähdä eron luulotellun ja todellisen itsetunnon välillä kuin myös humbugin ja todellisen henkisyuden. Huhtikuussa muuan T. S:n jäsen ilmotti pitävänsä teosofisen esitelmän ruotsiksi Uusmaalaisen Osakunnan talolla. Väkeä kokoontui melko paljon esitelmää kuulemaan ja esitelmä, jonka puhuja luki ääneen paperista, oli sangen onnistunut. Yleisön nähtävästi tyytyväisenä poistuessa ilmotti esitelmänpitäjä puhuvansa seuraavana sunnuntaina jälleensyntymisestä samassa paikassa. Ja juuri lähtiessään hän lisäsi jotakin, joka kovasti hämmästytti minua. Hän sanoi: „jos joku tahtoo minua tavata ja kysyä jotain näissä teosofisissa ja uskonnollisissa asioissa, niin olen tavattavana siellä ja siellä lähimpinä päivinä.“ Pelästyin ja ajattelin: „kuinka ihminen uskaltaa sanoa noin, jos ei hän itse vielä ole valmis? Joku voi mennä sielun tuskissa hänen luokseen ja mitä hän silloin tietää antaa?“ Olin nimittäin näkevinäni, ettei mies ollut kyllin kokenut voidakseen esiintyä toisten henkisenä opastajana.

Määräpäivänä olimme taas koolla Uusmaalaisen Osakunnan talolla. Tällä kertaa esitelmöitsijällä ei ollut mitään papereita, vaan rupesi puhumaan vapaasti. Mikä uhkarohkea yritys tottumattomalta puhujalta! Parin kolmen lauseen perästä hän takertui. Katselin häntä suurin silmin ja tunsin, kuinka hänen tuskansa tarttui minuun. Maailma nähtävästi musteni hänen silmissään. Hän ei ollut kylliksi valmistautunut, oli luottanut omaan kykyynsä ja kirjatietoihinsa. Kukaties miesparka oli kuvitellut, että hyvät henget eli mestarit auttaisivat, kun hän kerran tahtoi tehdä heidän työtään! Olihan Jeesus sanonut, että totuuden henki tuo teille sanat suuhun . . . Suuri oli lankeemus hänen omissa silmissään, se näkyi, ja myötätuntoinen yleisö olisi mielellään antanut anteeksi pettymyksen. Mutta viimeisiä voimiaan ponnistaen onneton esitelmänpitäjä vielä rupesi puhumaan: „jälleensyntyminen on senkin takia niin suuri oppi, että kun ihminen syntyy montakertaa maanpäälle ja karma johtaa hänen ruumistuksiansa, niin hyvä saa palkkansa ja paha saa rangaistuksensa, ja ajatelkaamme kuinka siveellinen tämä maailman laki on, kun kaikesta hyvästä tulee palkka ja kaikesta pahasta tulee rangaistus ja ihmiset täten oppivat valitsemaan hyvän . . .“ Silloin koko kuulijakunta ajatteli, että se hyvä ei ole mistään arvosta, joka tehdään

palkan vuoksi, se vielä ei ole siveellistä hyvää. Ja yleisön voimakas ajatus heijastui puhujaan, hän huomasi tyhmit sanansa ja mykistyi sanattomaksi. Siihen se esitelmä loppui – ja samalla kymmenkunta minuuttia kestänyt tuska.

Situationsi oli tietenkin hieman vaikea, mutta sen pelasti etevällä tavalla professori H. puhjeten sanomaan: „koska olemme täällä näin paljon asianharrastajia koolla, emmekö voisi ruveta keskustelemaan jälleensyntymisopista ja valita arvoisan esitelmänpitäjän puheenjohtajaksi?“ Ehdotus hyväksyttiin heti ja onnistumattomasta esitelmätilaisuudesta muodostui täten sangen hauska, opettavainen ja mieltäkiinnostava keskustelu, johon ottivat osaa kenraalit Sederholm ja Toppelius, toimistonpäällikkö Federley, professori V. Heikel y. m. m.

Kun kokous oli loppunut ja olimme menossa pois, tuli minua vastaan tervehtien pieni lihavahko ja punakka herrasmies suuret arvokkaat silmälasit nenällä. Hän ojensi minulle nimikortin ja sanoi: „nimeni on John Albertus. Olen suomalainen, vaikka olen kaksitoistavuotta elänyt Amerikassa“. Koetin poistaa mielestäni epämiellyttävän vaikutelman, minkä miehestä sain, ja rupesin kyselemään teosofiasta Amerikassa. Hän kertoi teosofian y. m. olevan Amerikassa suuressa vauhdissa ja pyysi puhutella minua yksityisesti. Jonkun verran uteliaana käskin hänen joskus saapumaan teosofiseen kirjastoon jatkamaan keskustelua. Hän tulikin sinne pian, hänet esitettiin teosofeille ja hänen kertomuksensa Amerikan oloista herätti mielenkiintoa.

Mr. Albertuksen „yksityinen“ asia minulle oli peräti odottamatonta laatua.

Ehkä joku helsinkiläinen lukija muistaa tämän henkilön vuodelta 1897. Hän omisti sanojensa mukaan plantaashin Keski-Amerikassa, eikä siis ollut varaton, olipa johonkuhun helsinkiläiseen pankkiinkin sijoittanut tullessaan muutamia tuhansia käsirahaa. Mutta hänellä oli tuumanaan perustaa kolonia etelä-Amerikan Paraguay-valtioon. Hän oli kirjevähdössä Paraguayn hallituksen lontoolaisen edustajan kanssa ja oli kuullut, että maata oli saatavana erinomaisen hyvillä ehdoilla, että ilmanala oli suotuista, kasvullisuus hyvä j. n. e., joten kaikin puolin olisi edullista sinne muuttaa semmoisten ihmisten, jotka tahtoivat pois vanhoista yhteiskunnista luodakseen uusia ihanteellisia oloja. Hän sai minutkin jonkun verran tuumaan innostumaan, vaikka innostukseni ei mennyt niin pitkälle, että olisin tahtonut mukaan mennä. En saattanut voittaa vastenmielisyyttäni Mr. Albertusta kohtaan, vaikka tein hänelle pieniä palveluksia kielitaidollani.

En aio viivähtää tässä asiassa sen enemmän, tahdon vain mainita, että tämä mies oli tullut tielleni opettamaan minulle suurta totuutta, vaikka hänen antamansa opetus kyllä ei asettanut häntä itseään edulliseen valoon.

Eräänä kesäisenä iltana hän tuli kotiin luokseni. Ja silloin hän puhui oikein sydämensä kyllyydestä. Tähän tapaan hän puhui:

„Kyllä teidän täytyy välttämättömästi minua auttaa. On näet sillä tavalla, että jos tahtoo perustaa uutta yhteiskuntaa, täytyy hankkeella olla henkinen pohja ja yleensä

voimakas henkinen edustus. Veljeskunta ei onnistu jos se rakennetaan aineelliselle perustalle, jos järjestetään valtio ilman uskontoa.“

Tämän ymmärsin ja myönsin, että hän sekä psykologisesti että poliittisesti katsoen oli oikeassa. Mutta sitten hän jatkoi:

„Ettekö ymmärrä minun toivovan, että auttaisitte minua? Aikomukseni on perustaa uusi yhteiskunta Tres Naciones paraimpien sosialististen ja veljellis-teosofisten periaatteiden pohjalle. Minä olen sen ulkonainen pää, sen valtiollinen johtaja eli presidentti. Teistä voisi tulla sen henkinen johtaja, sen piispa eli paavi. Olen koko ajan nähnyt päältänne, että olette kuin luotu ihmisiä henkisesti johtamaan ja kurissa pitämään. Teistä tulisi erinomainen uuden maan ja kansan profeta. Miksikä ette tahtoisi auttaa ihmisiä olemalla heidän profetansa? Tiedättehän mitä sillä tarkotan? Teidän tulee luoda uusi uskonto. Ajatelkaa esim. amerikkalaista profetaa Smithiä, joka perusti mormonein seurakunnan. Niinhän mekin voisimme tehdä. Valitsimme parhaimmat otteet maailman pyhistä kirjoista ja muodostamme niistä uuden pyhän kirjan, jonka nojaan voimme rakentaa oikein teosofisen uskonnon, ja sitten julistamme: tässä on Jumalan profeta, joka on saanut uuden jumalallisen ilmestyksen! Voisimmehan löytää raamattumme jonkun puun juurelta ja voisimmehan niinkuin Smith löytää lasisilmät, jotka avaavat profetan silmät, niin, vaikka kultasankaiset, ja voisimmehan kirjottaa pyhän kirjamme pergamentille ja salaperäisillä kirjaimilla. Älkää peljätkö, etteivät ihmiset uskoisi! Ajatelkaa mikä kunnia Teille tulee, kun teidät nostetaan jumalan edustajaksi maanpäällä!“

Minä kuuntelin hänen puhettaan, kuuntelin hyvin hiljaa ja tarkkaan. Hän innostui puhumaan yhä selvemmin ja selvemmin, niin että minä lyyhistyin aivan mitättömäksi hengessäni ja ajattelin: olenko maanpäällä vai maanalla? Hän ei ollenkaan huomannut sieluntilaani, vaan jatkoi puhettaan yhä innostuneemmin. Vasta kun hän oli lopettanut, nousin istuultani ja lausuin:

„Minun täytyy nyt sanoa, että meillä ei enää voi olla mitään tekemistä toistemme kanssa. Kaikki minun ajatukseni uskonnosta ja totuudesta käyvät niin peräti toiseen suuntaan, etten voi sanoa mitään muuta kaikesta mitä olette puhunut kuin että se on humbugia, jonka tähden minun täytyy pyytää, että Mr. Albertus lähtee.“

„No, no, no, kyllä“, hän mutisi sangen alakuloinena ja lähti tiehensä.

Ja mikäli tiedän, ei hänen kolonia-hommistaan tullut sen valmiimpaa.

(Tietäjä 1915 Syyskuu N:o 9, s. 319-325)

P. E:N TEOSOFISIA MUISTELMIA. IX.

Käännyn nyt taas sisäisiin asioihin ja kerron edelleen tuosta herämyksestäni, jonka läpi kävin lokakuussa 1896, ja sen vaikutuksista henkiseen elämäni.

Kun tarkemmin ajattelee tällaista heräymystä eli uudestasentymisen tilaa, silloin voi huomata, että jos sillä on etunsa, on sillä myös rajotuksensa. Se antaa ihmisen nähdä hengen eli Jumalan – korkeimman Itsessään, – kokea voimakkainta, pyhintä ja ylevintä mitä on hänen sisässään ja mikä samalla on koko tämän maailmankaikkeutemme elämän takana. Tämän uudestasentymisen ihmiselle näyttää, mutta samalla se on kuin korkea ylimaailmallinen tuomari. Sillä Elämä itsessään on pyhä, en löydä parempaa sanaa, ja kun se ihmisessä tulee eläväksi, hän tuntee pyhän sisässään ja tietää, että elämän pyhyys on maailman tuomari – ja hänen itsensä tuomari. Hän tekee näet merkillisen huomion. Kun hän on osallinen siitä jumalallisesta tajunnasta, joka hänen sisässään on puhjennut, silloin hänkin on ehdottomasti pyhä, ei ymmärrä ollenkaan itsekkyyttä, ei tiedä mitään synnistä, heikkouksista, taisteluista tai ristiriidoista. Hänessä on kaikki vain voitonriemua ja pyhää täydellisyyttä. Jos hän aina ja yhtämittaa vaeltaisi tässä tajunnassa, silloin hän itse asiassa olisi jättänyt maailman eikä enää kelpaisi tähän maailmaan, – hänen pitäisi siirtyä pois toisenlaisiin olotiloihin voidakseen mitään kokea. Täällä hän ei olisi muuta kuin tuomari, tuomari, joka näkee että koko se elämä, jota ihmiset elävät tässä maailmassa, on pimeätä, epäpyhää, saastaista, itsekästä. Hän olisi vain vieras vaeltaja maanpäällä, joka ei ymmärtäisi ihmisiä heidän persoonallisessa elämässään, ei olisi kaivanut syvälle ihmissielun sokkeloihin eikä tietäisi mitä kaikkea niissä piilee, vaan olisi ainoastaan jumalan sanansaattaja, taivaallisten valtojen sotatorvi, joka huutaa täällä maallisen elämän korvessa. Jotkut ihmiset ovat jääneet tähän tilaan, ja heistä on silloin tullut synkkiä tuomareita. Kun he vain ovat syventyneet yhteen puoleen, jumalallisen täydellisyyden näkemiseen, ja aina pelästyen juosseet pakoon sekä omaa itseään että toisia ihmisiä, ovat heidän silmänsä yhä vain kiintyneet esteihin, jotka estävät ihmisiä syntymästä uudestaan hengessä. Ja heidän puheensa on tullut nuhdesaarnaksi, joka muistuttaa ihmisiä huonoudestaan. Kristinuskossa tällaiset heränneet ovat voineet hyväksyä helvetin ja ikuisen kadotuksen opin, koska heidän mielestään ne ihmiset, jotka eivät ponnista herätäkseen jumaltietoisuuteen ovat aivankuin kadotuksessa nyt jo ja kuolemassa menettävät viimeisenkin mahdollisuuden päästä jumalan armosta osallisiksi.

Omasta puolestani olin siinä onnellisessa asemassa, etten tyytynyt tuohon yhteen kokemukseen, vaan yhä edelleen ajattelin ja tutkin. Kysyin itseltäni, oliko mahdollista, että elämä olisi tähän ainoaan mysteerioon supistunut. Silloin ei todella ollut tarpeen kuin yksi ihmiselämä? Mutta miksikä monet viisaat puhuivat jälleensyntymisestä? Teosofiakin oli tämän opin omaksunut ja uskoihan minäkin siihen, mutta saatoin samalla eksoterisen buddhalaisen tavoin selittää jälleensyntymää tieteellisesti näin: maailmassa vallitsee karman eli syysuhteen laki, jonka mukaan voimien kokonaissumma maailmankaikkeudessa pysyy ikuisesti; elämä on voimien vaihtelua ja muunnosta, mutta mikään ei mene hukkaan. Tämän lain nojalla ne sielulliset ja kohtalolliset voimat, jotka ilmenevät määrätyn ihmisen elämässä, jäävät olemaan hänen kuolemansa jälkeen ja muodostavat jonkinlaisen karman, synn, josta

vastaisuudessa on seuraus. Näitä voimia kutsuu buddhalainen skandhoiksi. Kun skandhoja yhdistävä personallinen tajunta kuolemassa lakkaa, jatkuvat skandhat jonkinlaisina väreilyinä eteenpäin, ja tulee hetki, jolloin ne taas kohtaavat toisensa ja synnyttävät uuden yhdistymän eli ihmisen, jolla ei ole mitään tekemistä tuon edesmenneen personallisuuden kanssa, vaikkakin se on sen karma. Ei siis ole kuolematonta henkeä eli sielua, joka siirtyisi personallisuudesta toiseen. Ei itse Buddhakaan tahtonut vastata mitään kysymykseen ihmisen sielusta. Kun häneltä kysyttiin onko ihmisellä sielu, joka ei kuole, ei hän antanut suoraa vastausta, vaan sanoi: „jos Buddha sanoisi, että ihmisellä on sielu, niin rakentaisitte opinkappaleen siitä ja ymmärtäisitte sanani väärin. Jos Buddha taas sanoisi, että ihmissielu on kuolevainen, eikä ole mitään, joka pysyy, niin käsittäisitte sanani väärin ja asettaisitte siitäkin opinkappaleen. Sentähden Buddha ei sano mitään.“

En siis ollut selvillä siitä, oliko ihminen yksilöllisesti kuolematon. Olin taipuvainen filosofoimaan Kantin kanssa, ettei voinut olla kuin yksi kuolematon prinsippi – jumala, – ja että ihmissielun jatkuva elämä kuoleman jälkeen oli lievimminkin sanoen epävarma asia. Kuitenkaan en asettunut jyrkästi kielteiselle kannalle, koskei teosofiakaan tätä tehnyt. Ajattelin ja tutkin.

Teosofiassa puhuttiin selvin sanoin ihmisen kuolemanjälkeisestä elämästä. Ihmisellä on toisenlainenkin ruumis kuin fyysillinen, sanottiin, ja hän elää tässä n. k. astraliruumiissaan kuoleman jälkeen. Viitattiin täten mysterioihin, joista minulla ei ollut kokemusta eikä tietoa, mutta joita minulla ei liioin ollut syytä kieltää ja sentähden kehittyi vähitellen minussa ajatus: ennenkuin tiedän, ettei ihminen ole olemassa kuoleman jälkeen ja ettei ole muita kykyjä ihmisessä, kuin tunnetut, en asetu varmalle kannalle. Mutta jos pääsen tietoon siitä ettei ole mitään näkymätöntä aineellisuutta olemassa, silloin minäkin totisesti tulen Jumalan sotatorveksi, joka muistutan ihmisille heidän syntisyytään, näytän kuinka kaikki on turhaa täällä maailmassa, kuinka ihmiset kulttuuripyriinöissäänkin pyrkivät pois totuudesta ja peittelevät omaa heikkouttaan. Jos taas on muuta olemassa, jos ei ole ainoastaan pyhä jumala ja paha maailma, vaan toisia maailmoita kuin tämä fyysillinen ja puhtaasti jumalallinen, missä todellinen itsemme uinuu, silloin todella kaikki muuttuu ja totuus saa toisen muodon. Silloin minä voin tuntea, että sydämeni sulaisi ei ainoastaan säälistä ihmisiä kohtaan, jotka vaeltavat tietämättömyydessä, vaan myös rakkaudesta siitä, että kaikki on sulaista ja hyvää. Elämässä ei mikään mene hukkaan, meidän syntimme ja pahuutemmekin ovat tärkeitä. Jos kuolemanikin takana on salaisuuksia, silloin ei ole ristiriitaa tässä elämässä. Silloin on tuo minun kokemukseni vain pieni kokemus, uudestasintymä, joka on avuksi mutta jossa ei ole mitään lopullista matkan päämäärää. Silloin tiedon tie ja ihmisen henkinen kehitys alkaa vasta, kun hän oppii enemmän ja enemmän kunnioittamaan elämää, ymmärtämään ihmisiä ja rakastamaan heitä heidän heikkouksissaan.

Päästäkseni varmalle kannalle tässä tärkeässä kysymyksessä oli minun siis saatava tietoa ja kokemusta ihmisessä mahdollisesti piilevistä yliaistillisista voimista ja hänen kuolemanjälkeisestä olemassaolostaan. Kuinka tämä kokemus oli saavutettavissa?

Kun nyt perästä päin ajattelen asioita, täytyy minun tunnustaa, että luonto itse eli elämä tuli minulle avuksi pyrkimyksissäni; en ainakaan näe mitään omaa ansiotani siinä, että todella sain vastauksen kysymykseeni. Korkeintaan ehkä autoin luonnon työtä sillä, että jo vuonna 1895 olin tullut ankaraksi kasvissyöjäksi ja sillä, että kesällä 1897 liityin T. S. esoteriseen osastoon, joten jouduin salaiseen henkiseen yhteyteen ihmisten kanssa, jotka säännöllisesti harjottivat mietiskelyä ja joista moni saattoi omistaa paljon sekä henkisiä että psyykkillisiä kokemuksia, ehkä myös sillä, että esoteristina luultavasti harjotin itsetietoisempaa ja monipuolisempaa mietiskelyä kuin ennen, vaikka kyllä aina olin elänyt mietiskelyelämää.

Mikä se nyt ensin toi uutta lisää vanhoihin kokemuksiini? Unielämäni, joka ennen oli ollut melkein tyhjä – en tavallisesti mitään unia nähnyt, – muuttui aivan toisenlaiseksi, niin että joka aamu kun heräsin, oli minulla mitä ihmeellisimpiä muistoja nukkumistilastani. Näihin en pannut merkitystä alussa, sillä ajattelin: unet ovat unia. Mutta kun jatkoin teosofisia lukujani, huomasin pian, että kaikkien aikain mystikot panivat arvoa unielämälle. Olkoon ohimennen mainittu, että tutkimukseni teosofian alalla eivät suinkaan rajottuneet nykyaikaisiin teosofisiin y.m. teoksiin, joita oli julautu eri kielillä, varsinkin englannin, vaan ulottuivat paljon laajemmalle, koskettivat vanhan, keski- ja uuden ajan mystikkoja ja teosofejia, semmoisia kuin Plato, Jakob Böhme, Giordano Bruno, Paracelsus, Agrippa, Tauler, Suso, Eckhart, Swedenborg y. m., jotka siinä suhteessa poikkesivat tavallisista ajattelijoiden, että he uskoivat henkisiin maailmoihin ja Jumalaan.

Tutkimusteni perusteella rupesin, kuten sanoin, tarkastamaan omaa unielämääni, mutta en päässyt alussa tyydyttävään tulokseen. Sen kyllä huomasin, että uneni olivat merkillisen eläviä, mutta ei mielestäni ollut mitään järkitodistusta siitä, että ne mitään olisivat merkinneet, sillä vaikka ihminen näkisi kuinka ihmeellisiä unia, on hänellä täysi oikeus sanoa päivällä: ne ovat mielikuvitusta. Vasta sitten kun rupesin näkemään unia, joita täytyi kutsua profetallisiksi, heristin korviani. Nämä profetalliset unet koskivat vallan jokapäiväisiä, usein mitättömiäkin asioita, mutta niiden mielenkiinto oli siinä, että saatoin niitä todeta. Kun kerta toisen perästä yöllä näin edeltäkäsini, mitä päivällä tapahtui, oliko ihme, että aloin uskoa ihmisen yliaistillisiin kykyihin? Pari tällaista uniani olen kertonut kirjassa „Mitä on kuolema?“ siv. 47-48 ja voinhan asian valaisemiseksi kertoa yhden tässäkin.

Kesällä 1898 olimme maalla minä ja muutamat teosofiystävät, mutta yksi hyvä ystävämmme R. oli maalla muualla omaistensa kanssa. Eräänä iltana juttelimme siitä, että mitenkähän olisi, jos lähtisimme R:n luokse käymään, ja päätimme kirjoittaa R:lle ja kysyä, ottaisiko hän meidät vastaan. Samana iltana kirjoitin hänelle kirjeen ja kysyin, kuinka olisi, jos tulisimme. Yöllä näin unen, jonka heti seuraavana aamuna kerroin toisille tovereille. Se oli tällainen: minä tulin R:n luo taloon, hän astui kuistilla vastaan

ja me nousimme rappuja ylös toiseen kerrokseen. Saavuimme vinttihuoneeseen ja minä sanoin hänelle: „tässäkö sinä asut? Me juuri aioimme tulla tänne sinua tapaamaan. Mitä siitä sanot?“ Hän vastasi: „kuule, minä en voi ottaa teitä vastaan, te ette kuitenkaan kohta pääse pois etkä voi olla yötä. Täällä on näet toisia vieraita, jotka asuvat minun huoneessani. Mutta myöhemmin kesällä käyn teidän luonanne.“ Kun toverini kuulivat uneni, olimme kaikki jännityksessä nähdäksemme, miten kävisi. Muutaman päivän perästä saapui R:n vastauskirje. Se sisälsi sanasta sanaan saman asian kuin uneni ja lisäsi vielä, että hänen vanhempansa olivat kaikkea teosofiaa vastaan, joten hän ei voinut pyytää meitä sinne . . .

Luonto auttoi minua toisellakin tavalla.

Se antoi minun välistä päivälläkin nähdä näkyjä – ei haavekuvia, mutta profetallisia näkyjä, jotka koskivat jokapäiväistä elämää ja kohta perästä toteutuivat. Esimerkin vuoksi kerron tässä erään tapauksen.

Vuonna 1897 olin julaissut „Teosofisk Uppslagsbok“ nimisen sanakirjan. Kesällä 1898 olin lähtenyt maalle ennen omaisiani. Eräänä päivänä istuin huoneessani lukemassa teosofista kirjaa (W. Kingslandin *The Mystic Quest*). Kesellä lukua teksti äkkiä hävisi silmistäni ja painetun sivun tilalla oli Ruotsista tullut kirje. Luin kirjeen uteliaana ja sen sisältö oli tähän tapaan: „Meillä on täten ilo tilata 50 kpl. teidän kirjaanne „Teosofisk Uppslagsbok“ ja pyydämme ne lähettämään heti osotteella Teosofiska Centralbyrån, Stockholm.“ Luettuani tämän kummittelevan kirjeen olin heti valmis lähettämään tilatut kirjat, kun samalla muistin, ettei minulla niitä ollutkaan maalla. Siis kirjoitan heti veljelleni, ajattelin, että hän Helsingistä lähettää nuo kappaleet Ruotsiin. Vasta tämän päätettyäni tulin taas tajuihini. Herranen aika, eihän kirjettä ollutkaan! Minähän olin lukemassa teosofista kirjaa!

Mutta annapas olla. Muutaman tunnin kuluttua tuli postissa samanlainen kirje, ja aivan samalla tavalla ajattelin: minun täytyy kirjoittaa veljelleni, ja kirjoitinkin.

Lopullinen tulos kokemuksistani oli, että näkökantani muuttui. Kaikki halu olla „jumalan sotatorvena“ katosi minusta, en tahtonut arvostella, en moittia, en tuomita. Elämä oli salaperäisempi ja syvempi kuin ihmisen jumalallinen pyhyys. Minä nöyryyin ja mykistyin. Tunsin, että minulla nyt oli liian vähän tietoa mitään puhuakseni. Ehkä minun ainiaaksi piti jäädä mykäksi. „Enemmän, enemmän tietoa täytyy sinun minulle antaa, jumalani, jos tahdot, että minä sinun totuutesi puolesta työskentelen!“

Rukoukseni tuli kuulluksi.

Kerran sattui minulle ihmeellinen kokemus. Ei se ole ihmeellinen sille, joka paljon sellaista on kokenut, mutta jos ei ole ennen sitä kokenut, täytyy sanoa, että se on ihmeellinen, enkä minä ollut ennen kokenut sellaista.

Eräänä tammikuun iltana 1898 mietiskelin kuoleman kysymystä ja sanoin sisäiselle jumalalleni: „Sinä olet sielulleni antanut iankaikkisen rauhan, mutta et ole vielä minulle näyttänyt läheskään koko totuutta. Kuoleman salaisuutta, mestarein olemassaoloa et ole minulle ratkaissut, ja kuitenkin ymmärrät, että jos ihminen tahtoo

olla rehellinen totuuden etsijä ja totuuden tietäjä, ei hän saa koskaan tyytyä siihen, mitä hänelle on annettu, vaan hänen täytyy aina pyytää enemmän. En siis voi tyytyä siihen, minkä jo olet minulle ilmottanut, vaan sinun täytyy antaa minun nähdä enemmän . . .“

Mietiskellessäni kadotin äkkiä tajuntani ja heräsin siihen, että seisoin ulkopuolella ruumistani. Fyysillinen ruumiini oli tuolla vuoteella, jossa olin istunut, mutta minä olin itse toisessa ruumiissa ja olotilassa, jonka ihanuutta ei voi sanoin kuvata. Olin iloinen, kevyt, lähdin kulkemaan pois ruumiini luota toiseen maailmaan ja tapasin siellä Mestarin. Yksityiskohtaisesti en tätä kohtausta enkä kokemuksiani näkymättömässä maailmassa tahdo kuvata, sen vain toistan, että nyt olin saanut kouriintuntuvan tiedon astralimaailmasta, sen olennoista ja ihmisen astraliruumiista.

Sen havainnon tein, että kun ihminen on todella vapautunut fyysisestä ruumiista ja siirtynyt ulkopuolelle astraliruumiissaan, silloin hän on toinen olento, hänellä on laajempi tietoisuus, hän on paljon kirkkaampi ja ihanampi kuin se olento, joka esiintyy hänen personallisuutenaan. Hän on puettu häävaatteisiin, niinkuin sanotaan, ja jollei hän ole valkeisiin vaatteisiin puettu, ei hän voikaan astua siihen elämään, jossa ovat Mestarit ja heidän opetuslapsensa. Mutta kun hän on niihin vaatteisiin puettu, silloin hän tietää, että fyysillinen elämä on pieni ja vähäpätöinen, ahdas ja pimeä verrattuna siihen ihanaan elämään, joka on fyysisen ruumiin ulkopuolella.

Ja hän aivankuin kysyy itseltään, niinkuin minä silloin kysyin, kun ensikerran olin ulkona, kuinka tuo ruumis fyysisessä maailmassa voi tätä kantaa: tietysti vain unohtamalla nämä asiat! Astralitulassa tiesin itsestäni, että olin ennen monta kertaa ja kauan ollut vapaa, vaikka sen aina olin unohtanut, mutta nyt se ihmeellinen tapahtui, että sain muistaa. En unohtanut kokemustani, vaan muistin. En mielelläni olisi tahtonut palata ruumiiseen, mutta Mestari sanoi: nyt sinun täytyy lähteä, ja minä tunsin niinkuin etäällä olevassa ruumiissa olisi ollut vetovoima, joka pyörteen tavalla veti, niin että olin vähällä kadottaa tajuni. Mutta pääsin onnellisesti läpi. Tajuntani säilyi puhtaana – huomasin yhtäkkiä istuvani ruumiissa ja muistin kaikki. En voinut muuta kuin vaipua siunaukseen ja kiitokseen, kun laskeuduin vuoteeseen. Nyt minä tiesin. Nyt ei tarvinnut enää epäillä. Nyt oli suuri arvotus ratkaistu. Ihminen oli kuolematon.

(Tietäjä 1915 Lokakuu N:o 10, s. 363-369)

P. E:N TEOSOFISIA MUISTELMIA.

X.

Kun oli Judge'in asiasta puhetta, mainitsin, että Teosofinen Seura sen johdosta jakautui kahtia. Judge ja suuri joukko hänen seuraajiaan lähtivät ulos Teosofisesta

Seurasta ja perustivat oman kansallisen seuransa Amerikassa ja samalla tavalla tekivät Judge'in oppilaat Englannissa, Hollannissa, Ruotsissa ja muualla. Judge valittiin presidentiksi elinajakseen. Hän ei kuitenkaan kauan elänyt. 1896 hän kuoli ja hänen seuraajakseen tuli Mrs. Katherine Tingley, jonka nimi lienee kaikille tuttu. Judge oli ilmottanut ystävilleen, että kun hän kuolee, löydetään hänen papereistaan, kuka on oleva seuran sisäinen pää. Ja Mrs. Tingley, joka siihen saakka oli ollut tuntematon, tuli Judge'in kuoleman jälkeen hänen esoterisen koulunsa johtajaksi. Vuonna 1898, jolloin Salaisen Opin mukaan Kali-jugan eli „pimeän rautakauden“ ensimmäiset 5000 vuotta päättyivät helmikuun 18 p:nä, Mrs. Tingley teki ehdotuksen, ensin esoterisen koulun oppilaille ja sitten edellämainittuna päivänä pidetyssä teosofisessa vuosikokouksessa Chicagossa, että perustettaisiin uusi laajempi seura nimeltä Yleinen Veljeys, johon yhtenä osastona sisältyisi teosofinen seura. Ensimmäisen osaston tässä Yleisessä Veljeydessä muodostaisivat kaikenlaiset seurukset käytännöllisillä tarkoituksilla – seura kasvatuksen uudistamista varten, seura soitantoa varten, taidetta varten, veljeyden opettamista varten ja n. e. Toisen osaston muodostaisi itse teosofinen seura jonkinlaisena kirjallisena ja oppineiden yhdistyksenä ja kolmannen muodostaisi esoterinen koulu. Tämä ehdotus hyväksyttiin suurella myötätunnolla Chicagon kokouksessa, vaikka olikin vähemmistö, joka ei ollenkaan suostunut uuteen politiikkaan. Ehdotukseen sisältyi näet, että Mrs. Tingley valittiin uuden seuran presidentiksi elinajakseen ja vielä että ylin johto annettiin Mrs. Tingleyn käteen niin täydellisesti, että esim. hänestä yksin riippui kuka sai tulla seuran jäseneksi, kuka ei. Tunnustaa täytyy, että amerikkalaisten teosofien luottamus häneen oli tavattoman suuri. Esimerkkiä noudattivat pian judgeläiset Europassa, lukuunottamatta pientä vähemmistöä, joka ylläpiti alkuperäistä Judge'in seuraa selittäen, että yksinvaltiutus ja auktoriteetti usko sotivat koko Judge'in aatetta vastaan. Kun Yleinen Veljeys perustettiin, syntyi täten kolme erilaista teosofista seuraa: 1) alkuperäinen T. S., joka perustettiin Amerikassa, mutta jonka päämaja oli Indiassa, 2) pieni judgeläinen seura ja 3) Yleinen Veljeys. Kaikki kolme ovat vielä tänä päivänä olemassa. Yleinen Veljeys on nyt paraiten tunnettu Point Lomassa Kaliforniassa sijaitsevan päämajansa kautta. Point Loma on ihana ja hedelmällinen niemeke Tyynen meren rannalla, jonka Mrs. Tingley omistaa. Siihen on rakennettu paljon aistikkaita rakennuksia, temppeleitä, kouluja, lasten ja perhekoteja. Päämajasta on muodostunut täydellinen kolonia, joka on hyvin järjestetty ja mallikelpoinen monessa suhteessa. Matkustajat, jotka siellä ovat käyneet, ovat suuresti ihailleet sitä. Satoja lapsia siellä kasvatetaan pienestä saakka Mrs. Tingleyn teosofisten periaatteiden, hänen n. k. radshajooga-menetelmän mukaan. „Point Loma“ on itsessään mieltäkiinnittävä laitos ja Yleisen Veljeyden toiminta rajoittuu melkein kokonaan siihen. Ruotsissa vielä elää vanha tohtori Zander ja hän on ruotsalaisen Yleisen Veljeyden presidentti. Mitä tulee judgeläisiin seuroihin, en tunne niiden myöhempiä vaiheita, paitsi että julkaisevat hyvin toimitettuja aikakauskirjoja. Erittäin hyvä on amerikkalainen *The Word*, ja Ruotsissa ilmestyy pieni aikakauskirja *Aur*, joka on vanhojen teosofien toimittama.

Olen ennen maininnut, että Mrs. Besantin ja Mr. Judge'in välisessä erimielisyydessä kallistuin tunteissani viimeksimainitun puoleen. Tähän oli olemassa ulkonainenkin syy. Olin alusta saakka ollut läheisessä kirjeenvaihdossa Ruotsin T. S:n silloisen ylisihteerin, vanhan tohtori Gustaf Zanderin kanssa ja saanut häneltä monta opettavaista ohjausta ja neuvoa. Hän oli innokas Judge'in oppilas, ja kun halusin päästä esoteristiksi, oli luonnollista, että valitsin Judge-Tingleyn koulun vanhan ystäväni neuvosta. Liittymiseni tapahtui lopullisesti kesällä 1897, jolloin tohtori Zanderin kutsusta kävin Tukholmassa. (Matka kävi pänsä rahallisesti, koska heti muutettuani pois kotoa olin hyvästi ansainnut sanomalehtikirjotuksillani ja käännoöksilläni, kuten edellä olen kertonut.)

Tukholmassa ollessani tutustuin muutamiin ulkomaalaisiinkin, amerikkalaisiin ja englantilaisiin teosofeihin, siellä kun näet samaan aikaan pidettiin suuri judgeläisten kongressi. Heiltä ja tohtori Zanderilta, jonka persoonallisuus miellytti minua yhtä paljon kuin hänen kirjeensä, kuulin nyt yhtä ja toista teosofisen liikkeen sisäisistä vaiheista ja ennen kaikkea Mrs. Besantista. Mrs. Besantia kuvailtiin äärettömän ylpeäksi ja kunnianhimoiseksi olennoksi. „Hän on niin epäinhimillisen kylmä“, sanoi minulle vanha tohtori Z., „että käydessään täällä v. 1894 hän ei kättäkään kelleen ojentanut, ei hymyillyt, ei sanonut ystävällistä sanaa. Jos kysyi häneltä jotakin, sai tyytyä mahdollisimman lyhyeen vastaukseen.“ Mrs. Tingleystä taas annettiin aivan päinvastainen kuva: hän oli itse sydämellisyys ja iloisuus ruumistuneena.

Oliko kumma, että palattuani Suomeen, minulla usein oli kiivaita väittelyjä tšekäläisten teosofien kanssa, jotka melkein kaikki uskollisesti pitivät Annie Besantin puolta? Pitkin syksyä 97 kesti tätä ristiriitaista ja kireätä aikaa. Minä puolustin Judge'ia ja ylistin veljeyden ihannetta ja selitin, että joka sitä elämässään noudatti, ei hän totuudestakaan voinut poiketa. Toiset taas pitivät „faktoista“ kiinni ja olivat vakuutetut Mrs. Besantin vilpittömyydestä. Ken tietää, kuinka kauvan tämä ikävä tilanne olisi kestänyt, ellen odottamatta olisi nähnyt merkillistä unta. Tämä tapahtui tammikuun alussa 1898 samaan aikaan, jolloin Mrs. Besant toisen kerran vieraili Tukholmassa, ja ilmi elävä uneni (eli astralinen kokemukseni) teki minuun haihtumattoman vaikutuksen.

Tulin unessani Tukholmaan erääseen teosofiseen huoneustoon, jota en tuntenut. (Kesällä 1897 olin käynyt ainoastaan judgeläisen seururan toimistossa. Syksyllä 99, kun olin toistaniseen Tukholmassa, havaitsin, että unipaikkani oli skandinavilaisen osaston huoneusto Mäster Samuelin kadun varrella.) Tiesin unessani, että siellä pidetään kokous, jota Annie Besant johtaa. Pitkulaisessa etuhuoneessa oli joukko ihmisiä odottamassa, m. m. vanha tohtori Zander. Meidän siinä seisoskellessamme ulko-ovet avattiin ja Mrs. Besant astui sisään, kulkien ihmisjoukon läpi sisempään huoneeseen, jossa kokous oli pidettävä. Kuinka hämmästyneenä häntä katselin! Hänen käyntinsä oli kyllä ruhtinaallisen arvokas, hänen ryhtinsä kuin espanjalaisen tai meksikkolaisen aatelin naisen, mutta hänen ilmeensä ja se magnetismi, joka hohti koko hänen olemuksestaan! En koskaan ollut

nähty mitään niin hienoa, henkeväää ja puhdasta. „Mitä tämä on!“ ajattelin miltei säikähtyneenä ja käännyin tohtori Zanderin puoleen. „Kuinka tämä on mahdollista“, kysyin vanhalla ystävältäni, „te väititte, että hän on kopea ja ylpeä, ja nyt näette, kuinka ihana nainen hän on. Miksikä näin väärän kuvan olette antaneet minulle?“ Tri Zander ei vastannut mitään, mutta tuli sangen levottomaksi, rupesi hieromaan käsiään ja kulkemaan edestakaisin lattialla ja näytti kovin onnettomalta, kun näin häytyin häntä. Jätin hänet siihen ja menin sisähuoneeseen, missä Annie Besant oli, ajatellen mielessäni: „näin äärettömän hieno ihminen ei voi saada osakseen muuta kuin kunnioitusta ja rakkautta. Minä menen aivan suoraa päätä ja pyydän anteeksi.“ Annie Besant istui vasemmalla puolella huonetta korkeassa nojatuolissa ja keskusteli jonkun kanssa. Minä menin suoraan hänen luoksensa, esitin itseni ja sanoin: „pyydän kaikista sydämestäni anteeksi, että minulla on ollut teistä niin huono käsitys ja että vielä olen kertonut toisille tästä huonosta käsityksestäni. Huomaan suuresti erehtyneeni, sillä te ette ole ylpeä ettekä kylmä.“ Annie Besant hymyili viehättävän ystävällisesti ja voitti sillä hetkellä sydämeni sanomalla: „ei se mitään, kyllähän paljon puhutaan, mutta ei se tee mitään. Tällainen nyt vain olen.“ Ja kohta hän rupesi kokousta pitämään, mutta minä poistuin ja heräsin.

Paljon miettimistä minulle jäi tämän „unen“ johdosta, mutta samalla olin ikäänkuin varustettu vastaanottamaan sitä iskua, mikä minuakin kohtasi helmikuussa, kun Yleinen Veljeys oli Amerikassa perustettu.

Eräänä päivänä sain postissa Amerikasta painetun kiertokirjeen, jonka Mrs. Tingley oli lähettänyt kaikille esoteristeille. Juhlallisesti siinä kerrottiin Chicagon kokouksesta ja Yleisen Veljeyden perustamisesta ja pyydettiin, että heti oli allekirjotettava paperi, jossa ilmotti liittyvänsä uuteen seuraan. Kaikkien esoteristien tuli ehdottomasti siirtyä Mrs. Tingleyn perustamaan U. B:hen (Universal Brotherhood), muuten jäsenyys esoterisessa koulussa oli ainiaaksi menetetty. Ja vielä Mrs. Tingley miltei uhkaavalla voitonvarmuudella sanoi, että kaikkien uskollisten nimet oli jo kirjotettu elämän kultaiseen kirjaan ja että hän hyvin tiesi, kuka tulisi uskollisena pysymään, kuka ei. Kiertokirjettä seurasi myös valokuvajäljennös, suurehko kuva, joka esitti Mrs. Tingleyn istumassa „kabinettinsa“ eli lähimpien auttajiensa ympäröimänä. Tämä kuva oli sangen omituinen. Siinä kuvatut henkilöt katselivat kaikki suoraan eteensä ja kun otin sen käteeni, lähti siitä heti eriskummainen värähtely ja kuva aivan kuin kuiskasi: „usko ja luota minuun, niin sinun on hyvin.“ Tämä vaikutti minuun tympäisevästi. Sen sijaan että olisin innostunut, tunsin kylmeneväni, kun kiertokirjettä luin ja kuvaa katselin. Häpesin. Tuntui aivan kuin olisin pettänyt jonkun luottamusta, mutta tiesin sisäissäni ettei minun nimeni ollut tuossa „kultaisessa elämänkirjassa“, vaan että minä tältä kannalta katsottuna olin „kadotuksen lapsi“.

Kirjotin heti tri Zanderille, että nyt minun oli pakko jättää sekä esoterinen koulu että Yleinen Veljeys, johon en halunnut liittyä. Ystävydessään vanha tri Zander koetti saada minua päätöksessäni horjumaan ja vaihdoimme useita kirjeitä, mutta pysyin kuitenkin lujana. Kun eroni tuli judgeläisten tietoon, yritettiin heidän taholta värvätä

minua judgeläiseen seuraan, mutta minä vastasin kylmästi, että olin päättänyt kulkea aivan toiseen suuntaan kuin ennen ja että sitä varten aioin palata takaisin vanhaan Teosofiseen Seuraan, jossa sittenkin nähtävästi „totuus oli korkeimpana uskontona“.

Kun tästä varhaisesta esoterisesta kokemuksestani olen näin suoraan puhunut, en ole sitä tehnyt halventaakseni Mrs. Tingleyä tai hänen Yleistä Veljeyttään. Ollessani Judge-Tingleyn esoterisessa koulussa elin intensiivistä henkistä elämää, pyrin ja ponnistin niinkuin ihminen nuorena pyrkii – sieluni ja sydämeni koko voimalla. Paljon sillä ajalla henkisesti voitin. Jossain suhteessa Judge'in koulu tarkasti seurasi H. P. B:n traditsionia, ja jos Mrs. Besantin koulu taas toisessa suhteessa paremmin ylläpiti madame Blavatskyn henkeä ja kulki hänen jäljissään, en mitenkään saata katua, että tuon näennäisen epävakaisuuteni kautta olen ollut tilaisuudessa tutustumaan molempien koulujen menettelytapoihin.

Siitä lähtien kun erosin Judge'in seurasta ja palasin takaisin Teosofiseen Seuraan, onkin minun ollut mahdoton asettua millekään ehdottomalle kannalle. En tahtoisi koskaan sanoa niinkuin vanhat katolilaiset: *ultra ecclesiam nulla salus*, (minun) kirkkoni (eli seurani) ulkopuolella ei ole mitään pelastusta. Päinvastoin soisin aina voivani nähdä totuutta ja hyvää joka puolella. Melkeinpä homerisella hymyllä katselen niitä ihmisiä, jotka vilpittömässä uskossaan menevät vähän liian pitkälle. Usko helposti vie kiihkoon. Uskoon sekottuu tunnetta ja tunne on omiansa sokaisemaan. Mutta meidän ihmisten pitäisi oppia ajattelemaan. Ja kun me opimme ajattelemaan, emme suinkaan tule „kylmän järkeviksi“ ellemme itse tahdo. Ajattelu ei estä sydämen ihaninta kukkaa puhkeamasta, päinvastoin. Ihmisrakkaus, luja, luotettava myötätunto ihmisiä kohtaan kasvaa vasta syvän ajattelijan sielussa.

Tahdon tässä samalla mainita, että ensimmäinen kokemukseni persoonallisesta Mrs. Besantista ei ollut yhtä ihastuttava silloisessa mielentilassani kuin edellä kertamani uni. Kun olin eronnut Mrs. Tingleyn seurasta, kirjoitin Mrs. Besantille pitkän kirjeen, jossa kerroin yhtä ja toista itsestäni ja lopussa tein selkoa muutamasta ihanteestani: että olisi Teosofisella Seuralla jokin yliopiston tapainen eli ulkonainen mysteriokoulu, johon voisi oppilaana mennä tutkimaan salaisia tieteitä ja salatiedettä ja myös itämaisia kieliä ja uskontoja ja jossa voisi saada todistuksia suoritetuista oppimääristä. Viittasin Papus'in y. m. ranskalaisten okkultistein sensuuntaisiin yrityksiin ja kysyin, eikö semmoista olisi saatava aikaan Teosofisessa Seurassa. „Minulla olisi niin suuri halu“, kirjoitin, „perehtyä tieteellisesti ja monipuolisesti kaikkiin vanhoihin viisausoppeihin ja samalla treenata itseäni salatieteellisesti.“

Kun vastaus saapui Mrs. Besantilta, oli se erittäin ystävällinen, mutta vailla ymmärtämystä ehdotustani kohtaan. „Kaikki ihmiset nauravat Papus'ille ja hänen koululleen“, kirjoitti Mrs. Besant. „Jos te haluatte yliopistosivistystä, miksette menisi tunnustettuun yliopistoon opiskelemaan?“ Näin vastatessaan hän ei mielestäni ymmärtänyt tarkotustani. Olinhan useampia vuosia opiskellut keisarillisessa Aleksanterin Yliopistossa Helsingissä, joka tietenkin oli „tunnustettu“ yliopisto.

Silmämääränäni oli oppilaitos, jossa tutkittaisiin tieteellisellä tavalla aineita semmoisia, joita tavallisissa yliopistoissa ylenkatsotaan.

Ehkä ajatukseni ja ihanteeni silloin oli uusi ja outo, myöhemmin olen kuitenkin ollut huomaavinani, että sekä teosofisissa että tieteellisissä ja spiritistisissä piireissä ulkomailla on sensuuntaisia suunnitelmia ollut keskustelun ja pohdinnan alaisina. Myöhemmin olen myös ymmärtänyt, että silmäni ihannetta etsiessään tähysti kauas ja korkealle. Se etsi niitä mysteriokouluja, joita ennen oli maan päällä ja joita tuleva sivistys taas on tuova mukanaan — niitä kouluja eli opistoja, jotka ovat suorastaan vihittyjen opettajien valvonnan alaisia.

Tuo sisäinen haluni ja kaipaukseni aiheutti kuitenkin askelen, josta sain sekä tuskaa että oppia ja josta seuraavassa tahdon kertoa.

(Tietäjä 1915 Marraskuu N:o 11, s. 410-415)

P. E:N TEOSOFISIA MUISTELMIA.

XI.

Jos nyt teosofinen nuorukainen meidän päivinämme tuntisi vakavaa halua jatkaa teosofisia, s. o. uskontotieteellisiä, mystillisiä, psyykkisiä ja maagillisia tutkimuksiaan siihen kohtaan saakka, että hän toden teolla pystyisi toisia opettamaan ja ohjaamaan sekä tieteellisissä että käytännöllisissä kysymyksissä, silloin hänellä voisi olla ainakin toivoa tämän ihanteensa toteuttamisesta. Jos hän olisi varakas, olisi hän yliopistolukunsa suorittettuaan ja 21 vuotta täytettyään tilaisuudessa lähtemään suoraan Teosofisen Seuran päämajaan Adyariin Intiassa, jossa T. S:lla on suurenmoinen kirjasto. Siellä hän saisi jatkaa tieteellisiä tutkimuksiaan, saaden opastusta ja neuvoa monilta oppineilta ja asiantuntijoilta, jotka ovat kirjaston palveluksessa; Adyarkirjaston johtaja on tunnettu orientalisti tohtori F. Schrader. Intiassa ollen hän myös olisi tilaisuudessa syventymään sekä kirjallisiin että käytännöllisiin yliaistillisiin tutkimuksiin (spiritismiin, fakirismiin, joogismiin), ja ennen kaikkea hän Adyarissa voisi helpommin kuin muualla herättää ja kehittää omia maagillisia kykyjään, koska hän siellä voisi pyytää personallisia neuvoja ja ohjeita kokeneilta salatieteilijöiltä. Jos meidän teosofinen nuorukaisemme taas olisi varaton, voisi hän kotimaassaan vedota lukuisain teosofein avuliaisuuteen, eikä luultavasti avustusta, siinä määrin kuin sitä voisi antaa, kiellettäisi häneltä, jos hän tavalla tai toisella osottaisi sitä ansaitsevansa.

Kuinka toisenlaista oli minun nuoruudessaani! Teosofisen Seuran päämajalla ei ollut sama leima kuin nykyään eikä Suomessa ollut teosofeja, joiden asianharrastukseen olisi saattanut vedota.

Ja kuitenkin minun päähäni juolahti juuri tuommoinen haave! Kerroin jo edellisessä, kuinka siitä Mrs. Besantillekin kirjoitin. En saanut paljon ymmärtämystä

hänen puoleltaan, mutta mieleni ei siitä lannistunut. Pitäisi minun sittenkin saada perin pohjin tutkia kaikkia näitä aineitani! Mutta miten se kävisi päinsä? Täällä kotona olin jo Yliopiston Kirjastosta lukenut sekä mahdolliset että mahdottomat kirjat. Yliopistossa olin sanskritia jonkun verran tutkinut. Latinaa osasin melko hyvin. Eurooppalaiset pääkielet olivat viidellä sormellani. Ulos minun piti päästä, ulos avaraan maailmaan, näkemään, oppimaan, kokemaan, tutkimaan. Mutta varat! Itselläni ei ollut eikä sairaalla isälläni, jolta en muuten olisi yrittänyt pyytääkään. Mikä siis neuvoksi?

Silloin ajattelin näin:

Olenhan rehellinen totuudenetsijä ja onhan tarkotukseni vilpittön. Vaikka tutkimusteni varsinainen ala on ulkopuolella yliopistosivistystä, tahdon kuitenkin, että niiden metodi on tieteellinen. Ja kun kerran jotain tutkimusta harjotetaan ja voidaan harjotella tieteellisellä tavalla, on itse tutkimuskin samalla tieteellinen. Miksei siis se laitos, joka on tieteelliselle työlle pyhitetty, voisi minunkin tutkimuksiani suosia? Miksei meidän yliopistomme voisi antaa tukea ja turvaa tiedemiehelle, jonka ura on tavallisuudesta poikkeava? Miksei yliopistomme voisi myöntää minulle niitä varoja, joita tarvitsen?

Kuta enemmän asiaa ajattelin, sitä selvemmäksi minulle kävi, että juuri ne ihmiset – tiedemiehet ja yliopiston opettajat, – jotka olivat asettaneet totuuden etsimisen elämänsä tehtäväksi ja päämääräksi, suurella innolla rientäisivät minua auttamaan. Minua oikein kummastutti, etteivät itse olleet suunnanneet tutkimuksiaan näille minun aloilleni. Ei yksikään ollut vakava Buddhan oppilas – no, se nyt oli anteeksi annettava, mutta ettei yksikään tutkinut spiritistisiä ja yliaistillisiä ilmiöitä esim., ettei yksikään vakavasti koettanut ratkaista kuoleman arvoitusta, se jonkun verran hämmästytti minua. Mutta tietysti he kaikki ihastuvat, kun joku ilmottaa haluavansa tutkia juuri näitä ihmiskunnalle ylen tärkeitä kysymyksiä. Eikä heidän tarvitse apua antaa omista kukkaroistaan. Suuria stipendejä heillä on hallittavanaan – tekevät vain päätöksen, niin rahaa on tarjolla itsestään. Olihan tuossa Rosenbergin monituhansinen matkastipendi, jonka sai myöntää vakavaa tieteellistä harrastusta osottavalle ylioppilaallekin.

Ja sitten tein päätöksen. Teosofiset ystävänikin olivat innoissaan. Joulukuun 3 p:nä 1898 jätin yliopistoon näin kuuluvan ruotsinkielisen anomuksen:

„Keisarillisen Suomen Aleksanteri-Yliopiston Konsistoriolle.

„Koska viiden vuoden aikana harjottamani tietopuoliset tutkimukset kokeellisessa psykologiassa (okkultismissa, spiritismissä ja joogassa), mystillisessä filosofiassa ja uudenaikaisessa teosofiassa kuin myös vertailevassa uskontotieteessä ovat vakuuttaneet minulle, että tämänlaatuiset tutkimukset eivät ainoastaan ole abstraktisesti mieltäkiinnittäviä, vaan että juuri niiden harjottamisella on mitä suurin käytännöllinen merkitys uskonnolle, filosofialle ja tieteelle meidän murrosaikanamme, koska päivä päivältä käy selvemmäksi,

„että mikä tahansa uskonnonjärjestelmä ollakseen vilpittön ei enää saata sivuuttaa sisaruksiaan, maailman toisia suuria uskontoja, yksin anastaakseen valta-aseman elämän korkeimmissa kysymyksissä, kuin myös että uskonnon ollakseen tosi merkityksessä yleinen täytyy osata puhutella jokaista ihmistä hänen omalla kielellään ja siis viitata siihen totuuden ytimeen, joka piilee maapallon jokaisessa uskonnollisessa järjestelmässä;

„että sama on laita filosofisten järjestelmän; ja

„että tieteen edetäkseen lankeamatta ahdasmieliseen dogmatismiin tai siveellisesti ja henkisesti hedelmättömään agnostisismiin, täytyy astua näkymättömän ja tutkimattomaksi arvelun henkimaailman kynnyksen yli ottamalla lukuun ja tieteellisesti tutkimalla niitä psyykkisiä ja spiritualistisia ilmiöitä, joita päivä päivältä yhä lukuisammin esiintyy ja jotka selvästi paljastaen vanhojen ihmisielua koskevien teorioiden puutteellisuuksia itsepintaisesti vaativat osaksi uusia lähtökohtia omaksuvan psykologisen tutkimuksen perustamista,

„saan minä,

„koska ulkomailla tiedemiehet ovat alkaneet osottaa harrastusta ei ainoastaan uskonnollista kosmopolitismia koskeviin, vaan myös yliaistillista laatua oleviin kysymyksiin,

„voidakseni jatkaa kotimaassa omin päin alottamiani tutkimuksia ja siten ollakseni tilaisuudessa asianomaisilla paikoilla

„a) suorittamaan tutkimuksia Itämaiden suurissa uskonnollisissa ja filosofisissa järjestelmissä,

„b) suorittamaan psyykkisiä tutkimuksia ja etenkin tutkimuksia aasialaisessa psykologiassa; sekä

„c) tutkimaan, missä määrin ja millä menestyksellä teosofinen liike, ainoa aikamme liike, joka ohjelmaansa on ottanut juuri näiden asioiden tutkimisen, toteuttaa tätä ohjelmaansa,

„ja saadakseni vähässä määrässäni työskennellä sen korkean päämaalin puolesta, mikä meitä kaikkia inspiroi ja jonka puolesta kaikki teemme työtä: Totuutta, Valoa ja Vapautta kamppailevalle ihmissuvulle –

„viittaamalla oheenliitettyyn matkasuunnitelmaan täten Konsistoriolta nöyrimmästi anoa haettavaksi ilmoitetun Antellin stipendin kolmevuotiseksi matka-avustukseksi.“

Tätä pitkää ja juhlallista lausetta seurasi toiselle paperille kirjoitettu matkasuunnitelma, jossa kerroin aikomukseni olevan ensin Helsingin yliopistossa päättää sanskritin kielen opintoni, sitten käydä Saksassa, Ranskassa ja Englannissa ja lopulta asettua Intiaan kahdeksi vuodeksi. Mainitsin tarkkaan, mitä aineita missäkin tutkisin ja keneltä ohjausta pyytäisin. Monta kuuluisaa ja tunnettua nimeä olin sille paperille kirjottanut, mutta myös joitakuuta teosofejia, joita tieteellinen maailma ei tuntenut tai ei hyväksynyt.

Suurella jännityksellä odotimme, läheisimmät ystäväni ja minä, asian päättymistä ja konsistorion tuomiota. Olihan kyseessä suuri raha – kahdeksantuhatta markkaa vuodessa kolmen vuoden aikana – ja vielä enemmän oppineen maailman tunnustusta teosofisille tutkimuksille. Vähän maata tunnustellakseni päätin käydä jonkun konsistorion jäsenen puheilla. Kävin kahden professorin luona. He olivat sangen ystävälliset, juttelivat kanssani pitkän aikaa ja lupasivat puoltaa anomustani, mutta arvelivat samalla, ettei konsistorio tulisi stipendiä minulle myöntämään. „Nuo tutkimukset ovat sangen mieltäkiinnittäviä“, sanoi toinen, „mutta onko niitä harjotettu ja voiko niitä edes harjottaa tieteellisesti?“ Samalla minusta tuntui, etteivät ne ainakaan hänelle olleet elinkysymyksiä. Onhan jokseenkin yhdentekevä, tuntui hänen sielunsa sanovan, kuinka paljon totuutta piilee esim. spiritistisissä ilmiöissä; mitä siitä, elääkö ihminen kuoleman jälkeen vaiko ei? Toinen professori tuntui vakavammalta; hän osotti todellista harrastusta yliaistillisiin ja mystillisiin kysymyksiin, mutta hänkin sanoi kategorisen lyhyesti: „madame Blavatsky oli humbugi“.

Uskoni ja toivoni jo laimenivat. En enää ollut varma oppineen maailman hyväksymisestä. Vähän toivoa herätti, että sanomalehti Nya Pressen myötätuntoisesti mainitsi oudonlaisen stipendihakemuksen ja puolti sitä, mutta kohta sain kuulla kunniani perin toisella tavalla.

Eräänä aamuna oli minulla kummallinen psyykinen kokemus. Olin juuri tullut Oulunkylästä Helsinkiin. Kulkiessani kaupungin kaduilla vanhaan kotiini isäni luo ihmettelin suuresti, mikä minua vaivasi. Tuhannet neulat pistelivät ihoani joka puolelta. Pistokset eivät olleet samanlaisia kuin puutuneen käden tai jalan, vaan selviä neulanpistoja ihon pinnalla. Ne lakkasivat vasta kun saavuin kotiin ja sain kuulla, että lehdissä oli hakemustani pilkattu. Kyllähän se olikin makupala herroille materialisteille ja – uskovaisille! Eräs lehti kertoi, että muuan nuorukainen tahtoi lähteä ulkomaille taikurintaitoa oppimaan voidakseen palata kotimaahansa oikein etevänä salonkimaagikkona. Toinen (uskovainen lehti) taas ehdotti, ettei yliopisto tuhlaisi rahojaan mokomaan moskaan, vaan että pantaisiin toimeen yleinen rahankeräys, jolla stipendihakija voitaisiin kustantaa raitioiteitse Lapinlahden hullujenhuoneeseen. J. n. e.

Pian sen jälkeen sainkin kuulla, että stipendiraha oli myönnetty toiselle hakijalle, fysiikan tutkijalle, toht. K. M:lle. Tämä tiedonsaanti oli kuin vapauden sanoma minulle. Pääsin puristavasta painajaisesta. Koko juttu oli käynyt minulle mauttomaksi, kun sillä tavalla olin „blaskannut“ itseni maailman silmissä. Olin ollut tyhmä, sen ymmärsin nyt, ja ymmärsin myös, että maailma ei anna tyhmyyttä anteeksi.

Tuhmuuteni oli siinä, että uskoin maailman sivistysmahtien, yliopiston ja kirkon, antavan apuansa yritykselle, jonka tarkoituksena tavalla oli kääntää juuri niiden, kirkon ja yliopiston, vanhat arvot nurin! Jos voitaisiin todistaa, että uskonnot olivat sisaruksia, että kristinusko ei ollut ainoa oikea, mihinkä asemaan joutuisi silloin kirkko ja sen suunnattomia summia maksava lähetystoimi koko sivistyneen maailman silmissä? Ja jos voitaisiin todistaa, että ihminen oli olemassa kuoleman jälkeen ja että

henkimaailma oli kouraantuntuva todellisuus, mihinkä silloin joutuisi tiede, ellei se tahtoisi luopua materialismistaan?

Totuus on suuri ja voittoa. Vaikkei tuntematon nuorukainen Suomesta saanut lähteä totuutta tutkimaan, ovat uudet aatteet kuitenkin askel askeleelta raivanneet itselleen tietä sivistyneen maailman tietoisuuteen. Kuka todellinen tiedemies nyt enää on materialisti? Kuka valistunut kristitty nyt enää halveksii „pakanain“ uskontoja? Uusin kemia ja uusin psykologia on vienyt oppineen maailman takaisin vanhojen alkemistien ja mystikkojen halpaan seuraan ja uusin uskontotutkimus on enemmän ja enemmän ottanut varteen teosofein alati toistamia huomautuksia.

Mutta minuun vaikutti silloinen kokemukseni, että tunsin olevani yhteiskunnan hylkiö. Olin yksin ja avuton, mutta olin myös ilman velvollisuuksia yhteiskuntaa kohtaan. Nyt saatoin vapaasti etsiä totuutta yhä edelleen omalla tavallani ja vapaasti työskennellä sen puolesta!

Katkeruutta ei mieleeni jäänyt, mutta hylättyä sydäntäni sittenkin lohdutti Arvid Järnefeltin ystävällinen ja leikillinen huomautus, kun hän kerran sanoi: „kyllähän sen edeltäkäsini arvasin, etteivät sinulle tuota stipendiä antaisi, mutta jos olisit sen saanut, olisi rahoista kuitenkin ollut hyötyä Suomelle. Sen sijaan piti nyt mennä jotain sähkörooria tutkimaan, ja siihen tietysti piti tuhata kymmeniä tuhansia. Suuria rahoja ei koskaan tässä maailmassa ole tosihyödyllisiin tarpeisiin.“

Jatketaan.

(Tietäjä 1915 Joulukuu N:o 12, s. 461-466)

